

РУКОПИСИ БІБЛІЇ ЛАТИНСЬКОЮ МОВОЮ

ДАВНЬОЛАТИНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ БІБЛІЇ

професор Звонська Леся Леонідівна

Давньолатинські рукописи копіювалися аж до XII-XIII ст. Значення цієї версії перекладу Біблії було усвідомлене науковцями в XVII ст., і в 1743 р. вперше видано давньолатинську версію.

- Сукупність перекладів Біблії латинською мовою до появи Вульгати (кін. IV-поч. V ст.) називається давньолатинські версії, або Італа.
- Збереглося велике число текстів Італи – неповних і фрагментарних, – але значна кількість давньолатинських цитат міститься в творах ранніх Отців Церкви.

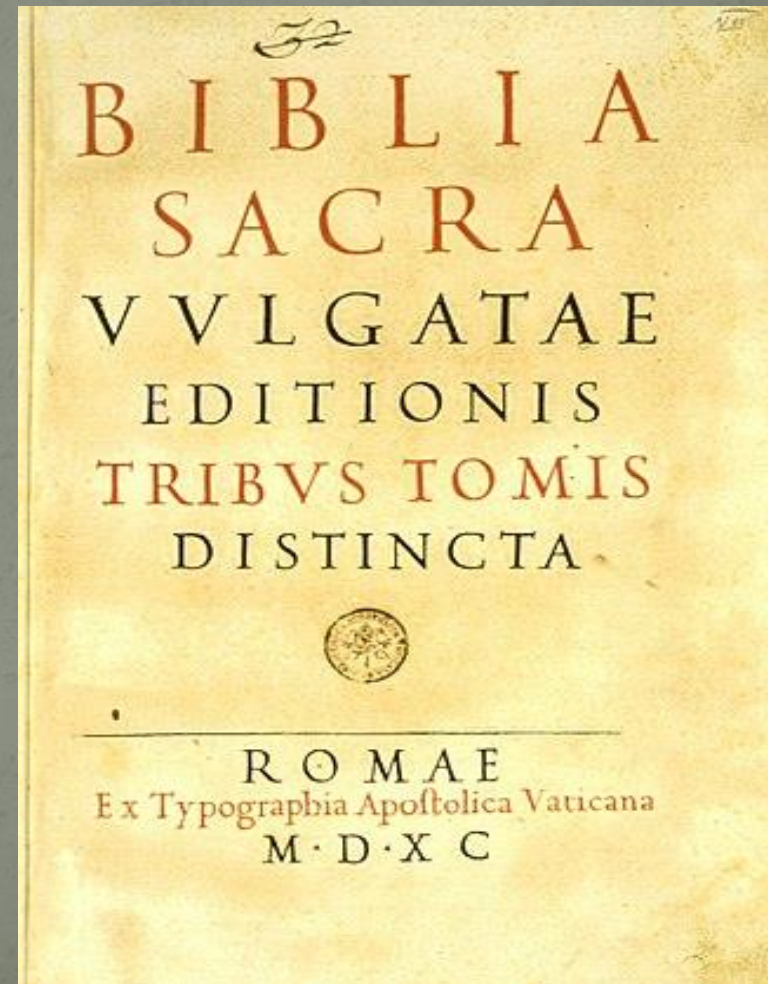
Класифікація рукописів Італи і її цитувань у латинських Отців Церкви:

- 1. **Африканський тип** (Тертулліан, Кіпріан Карфагенський, Палатинський кодекс, Кодекс з Боббіо, Кодекс Бези, або Клермонський кодекс, Примас, Прісцілліан)
- 2. **Європейський тип** (Верчелльський кодекс, Веронський кодекс, Кольбертинський кодекс, Корбійський кодекс, Апокаліпсис Гігантського кодексу, Іринеї Ліонський)
- 3. **Італійський тип** (Мюнхенський кодекс, Брешианський кодекс, Кодекси Ашера I і II, Санкт-Галленський кодекс, Сен-Жерменський кодекс)
- 4. **Іспанський тип**, - його не можна вважати цілісним, скоріше, це кілька варіантів, представлених в чотирьох видах джерел (в тому числі мосарабської літургії).
- Класифікація типів заснована на певних читаннях, характерних для кожної групи. Наприклад, у рукописах африканської групи грец. **φῶς** «світло» перекладається як лат. **lumen**, а в рукописах європейської групи – як лат. **lux**; аналогічно грец. **δοξάζειν** «прославляти» в африканських текстах перекладається як лат. **clarificare**, а в європейських – лат. **glorificare**. Подібні розбіжності надзвичайно допомагають визначити місце створення рукопису або ідентифікувати короткі цитати у Отців Церкви.

- У повному списку рукописів Італи нараховується:
- 46 Євангелій (лише 4 з них цілісна Італа, інші – суміш з Вульгатою)
- 19 Діянь
- 20 Послань Павла
- 12 Соборних Послань
- 7 Апокаліпсисів

ВУЛЬГАТА VULGATA / BIBLIA SACRA VULGATAE EDITIONIS

- **Вульгата** – латинський переклад Біблії, виконаний бл. Ієронімом Стридонським у кін. IV – на поч. V ст. за дорученням римського папи Дамасія (366-384), секретарем якого був бл. Ієронім.
- Існує понад 10 тис. рукописів Вульгати, найдавніші відносяться до V ст.

РІЗНОЧИТАННЯ

Vetus Latina	Vulgata
Et factum est eum in Sabbato secundoprime abire per segetes discipuli autem illius coeperunt vellere spicas et fricantes manibus manducabant.	Factum est autem in sabbato secundo, primo, cum transiret per sata, vellebant discipuli eius spicas, et manducabant confricantes manibus.
Quidam autem de farisaeis dicebant ei, Ecce quid faciunt discipuli tui sabbatis quod non licet?	Quidam autem pharisæorum, dicebant illis : Quid facitis quod non licet in sabbatis?
Respondens autem IHS dixit ad eos, Numquam hoc legistis quod fecit David quando esurit ipse et qui cum eo erat?	Et respondens Jesus ad eos, dixit : Nec hoc legistis quod fecit David, cum esurisset ipse, et qui cum illo erant?
Intro ibit in domum Dei et panes propositionis manducavit et dedit et qui cum erant quibus non licebat manducare si non solis sacerdotibus?	quomodo intravit in domum Dei, et panes propositionis sumpsit, et manducavit, et dedit his qui cum ipso erant : quos non licet manducare nisi tantum sacerdotibus?

СКОРОЧЕННЯ NOMINA SACRA

- DS / ds Deus Бог
- DNS / dns Dominus Господь
- HIS / his Iesus Исус
- XPS/ XRS / xps Christus Христос
- SPS / sps Spiritus Дух
- SCS / scs sanctus святой

РУКОПИСИ ІТАЛІ КВЕДЛІНБУРЗЬКА ІТАЛА

- Найстаріший античний ілюстрований рукопис, що дійшов до наших днів.

- Фрагмент ілюмінованого рукопису Італи V ст., що містить уривки Книги Царств і Книги Самуїла. Уривки манускрипту – всього 6 аркушів – були виявлені в 1865-1887 рр. в палітурках різних рукописів з Кведлінбурзького абатства (Саксонія).

КОДЕКС БЕЗИ / КЛЕРМОНСЬКИЙ КОДЕКС
CODEX BEZAE SNTABRIGENSIS / CODEX
CLAROMONTANUS

- Білінгва – манускрипт грецькою та латинською мовами (D^{ea} или 05).
- Один із найдавніших рукописів Нового Завіту (поч. V ст.).

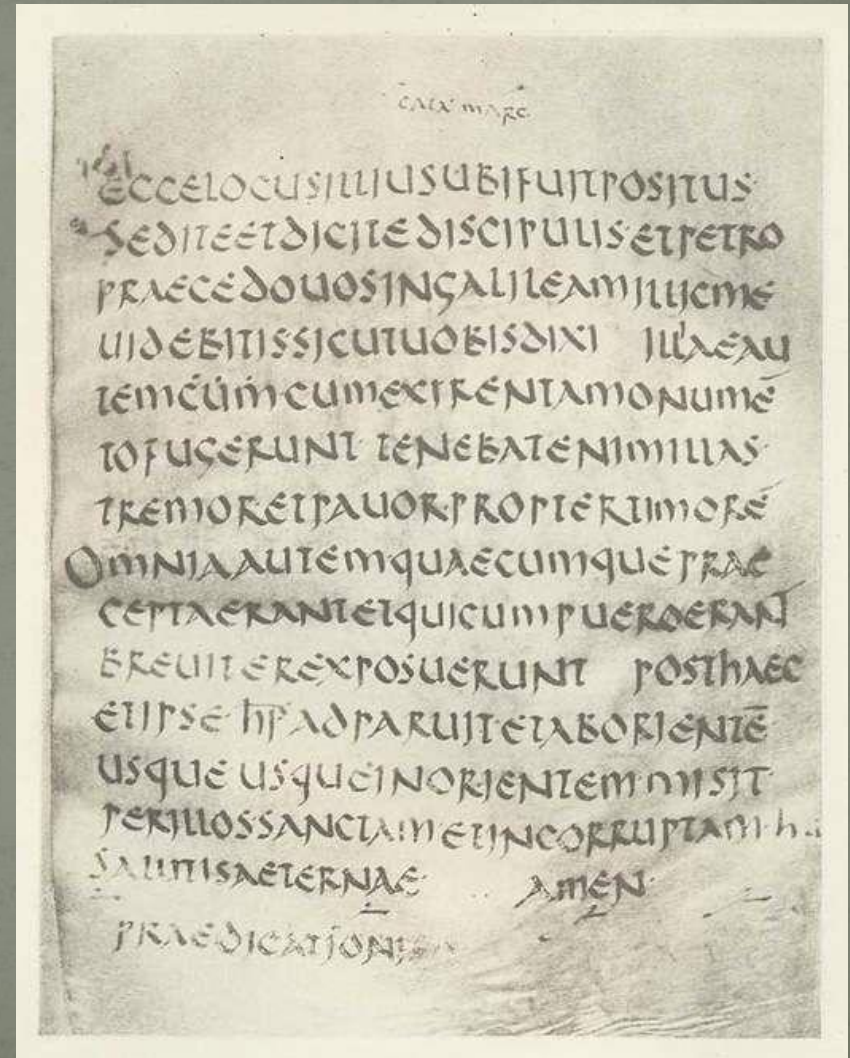
112 Lucan.

SCISSUM EST ET CENTURIO CLAMANS
HONORIFICABAT D^M DICENS UERE
IUSTUS ERAT HIC HOMIN ET OMNES
QUI SIMUL UENERANT AD SPECTACULUM
UIDENTES QUAE FACTAS UNT
PERCUPIENTES PESTORA ET FRONTE
REUERTEBANTUR STABANT AUTEM OMNES
NOTIENS ALONCE ET MULIERES
QUAE SECUTAE SUNT EUM
AC ALILAEA UIDENTES HAEC
ET ECCE UIX NOMINE IOSEPH
DE CUKIO CUM ESSET BONUS ET IUSTUS
HIC NON ERAT CONSENTIENS CONSILIO
ET ACTIONE EORUM AB ARIMATHIA
CIVITATE IUDAEORUM QUI EXPECTABAT
RECNUM DEI ET ACCEDENS AD PILATUM
PETIUIT CORPUS I^HU ET DEPONENS
INUOLUIT CORPUS I^HU IN SINDONE
ET POSUIT EUM IN MONUMENTO
SCULPTO UBI ADHUC
NEMO POSITUS ET POSITO EOI IN POSUIT
IN MONUMENTO LAPIDEM QUEM UIXUI CINTI
MOUEBANT ERATAUTEM DIES ANTESABBATUM
SECUTAE SUNT AUTEM DUAE
MULIERES QUAE ERANT SIMUL UENIENTES
AC ALILAEA ET UIDERUNT
MONIMENTUM EIUS REUESSAE AUTEM
PARAUE SUNT AROMATA ET UNCUENTA
ET QUIDEM SABBATUM REQUIEUEKUNT I^HU
SABBATI MANE DILUCULO
UENIEBANT AD MONIMENTUM ADPEXENTES
QUAE PARAUE SUNT ET QUIDAM CUM ILLIS
LOCITABANT AUTEM INT^SASE

КОДЕКС З БОББІО CODEX BOVBIENSIS

- Рукопис IV-V ст.
Євангелія від Матвія та
Євангелія від Марка в
давньолатинській
версії.
- З VII ст. потрапив до
відомого монастиря в
м. Боббіо (Пн. Італія).
Зберігається в м. Турин
(Італія).

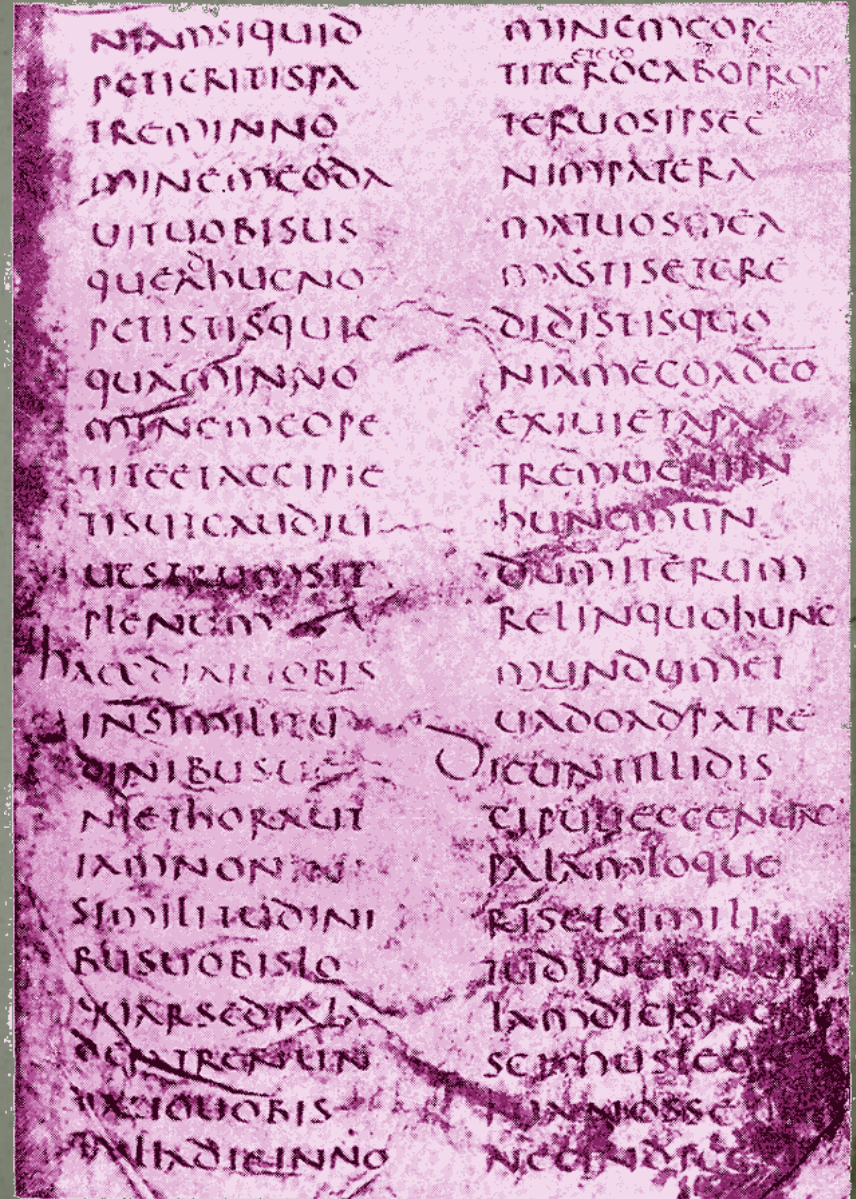
Євангеліє від Марка

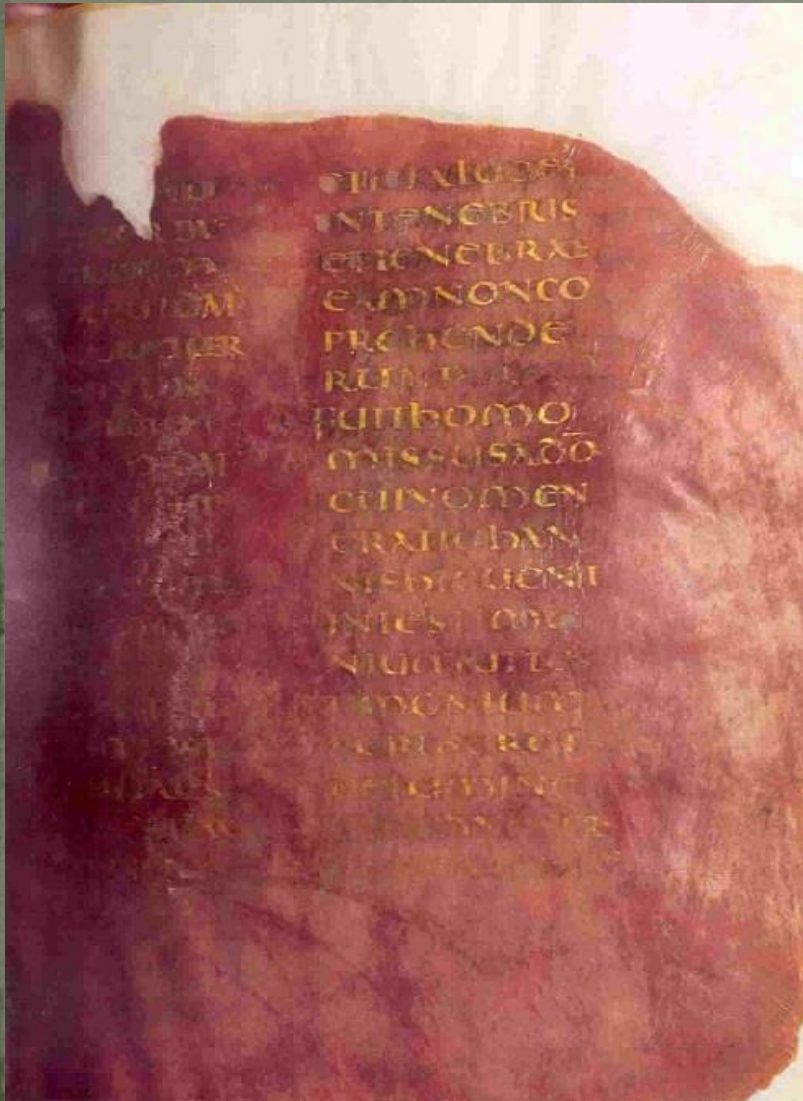
ВЕРЧЕЛЛЬСЬКИЙ КОДЕКС CODEX VERCELLENIS

- Рукопис IV ст. – давньолатинське Четвероевангеліє, написане на пурпуровому пергаменті золотими та срібними чорнилами в техніці хризографії.
- Манускрипт з 321 аркушів форматом 25 × 16 см.

Євангеліє від Івана 16: 23-30

ВЕРОНСЬКИЙ КОДЕКС CODEX VERONENSIS

- Рукопис з текстом Євангелій у версії Італи IV чи V ст. на пурпуровому пергаменті срібними та золотими чорнилами (техніка хризографії).
- Манускрипт з 381 аркуша форматом 29 × 23 см.
- Зберігається у м. Верона (Італія).

КОЛЬБЕРТИНСЬКИЙ КОДЕКС CODEX COLBERTINUS

- Рукопис XI ст., є сумішшю латинських версій тексту: Євангелія й Дії апостолів йдуть за Італою, решта книг Нового Завіту – за Вульгатою. Зберігається в Національній бібліотеці Франції в Парижі.

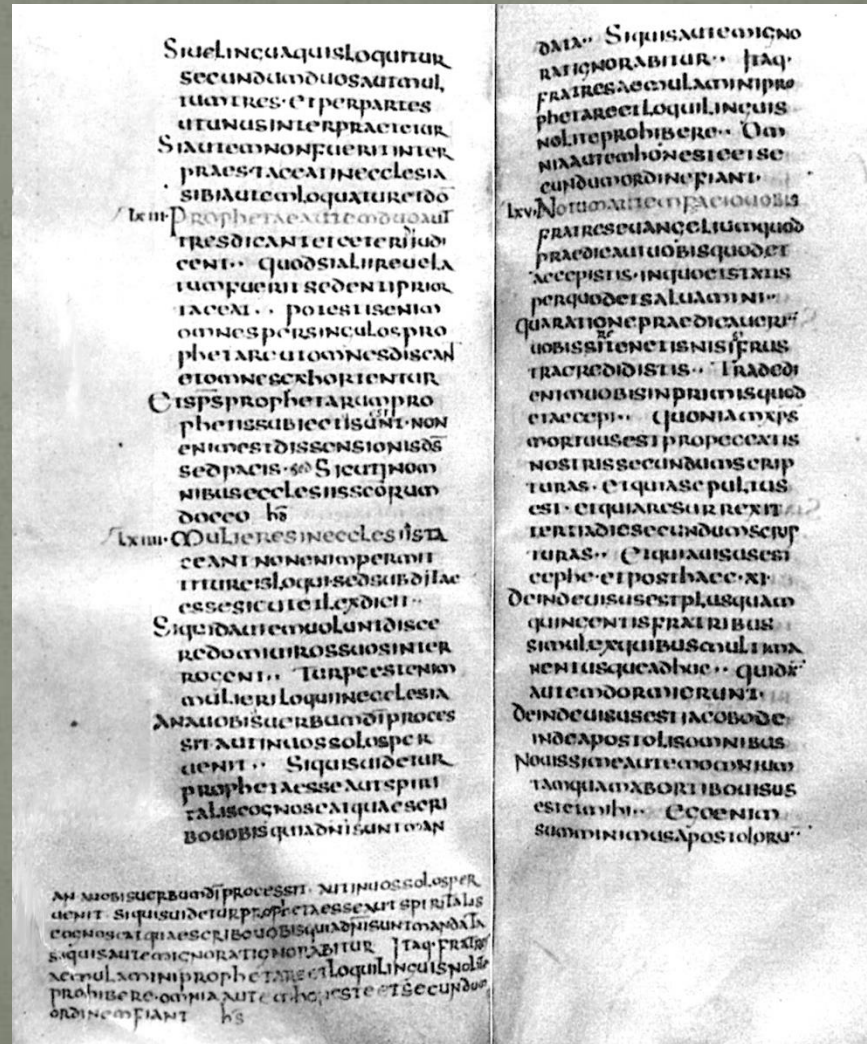
БРЕШИАНСЬКИЙ КОДЕКС CODEX BRIXIANUS

- Манускрипт VI ст. з текстом Євангелій у версії Італи, виконаний на пурпуровому пергаменті у техніці хризографії. Складається з 419 аркушів.
- Зберігається в Брешиї (Італія) в Biblioteca Civica Queriniana

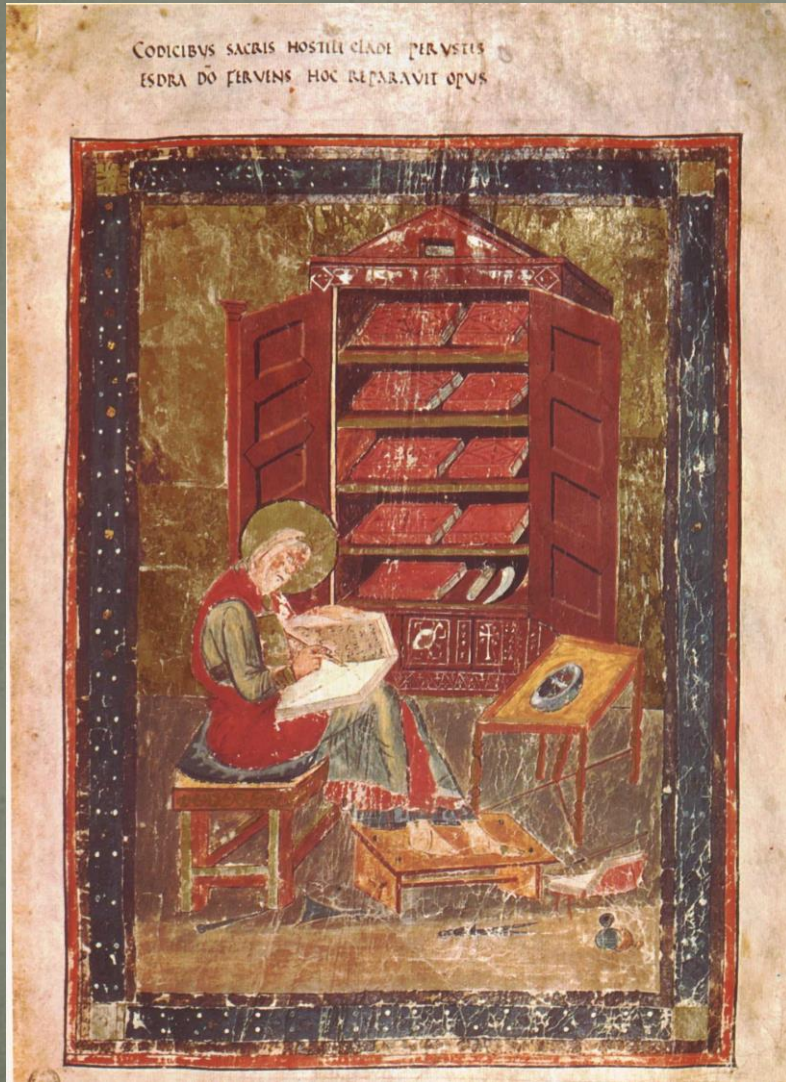
ФУЛЬДСЬКИЙ КОДЕКС CODEX FULDENSIS

- Найстаріший кодекс Вульгати VI ст., другий за значимістю манускрипт, який використовується для підготовки критичних видань латинського біблійного тексту. Містить повний текст Нового Завіту, включаючи Послання до Лаодикійців.
- Рукопис на 503 аркушах форматом 29,5 × 21 см, списаних в одну колонку.

АМІАТИНСЬКИЙ КОДЕКС

CODEX AMIATINUS

Книжник Ездра

- Найдавніший рукопис Біблії з повним текстом Вульгати.
- Рукопис був створений у VIII ст. в Нортумбрії (Англія). Подарований папі Григорію II. Зберігається в Лауренціанській бібліотеці у Флоренції. Кодекс ліг в основу в основу Оксфордського видання Вульгати Вордсворта і Уайта (1887 р.)
- Текст на 1040 сторінках форматом 50,5 × 34 см, вага манускрипту 36 кг.

• *Христос у славі*

1 Kor. 1:1-21

Paulus uocatus apostulus
xpi ihu per uoluntatem dei
et seruatus frater ecclesie
dei que est corinthi
sanctificatis in xpo ihu
uocatis scilicet
cum omnibus qui inuocant
nomen domini nostri ihu xpi
in omni loco ipso ihu
et nostro
gratia uobis et pax a deo
patre nostro et domino ihu xpo
gratus a deo deo semper
pro uobis
in gratia dei que data est
uobis in xpo ihu
quia in omnibus diuites
facti estis in illo
in omni uerbo et in omni
scientia
sicut testimonium xpi
conspiratum in uobis
nihil uobis destitit
in illa gratia
expectantibus reuelationem
domini nostri ihu xpi
qui et conspiratum uos
usque ad finem sine crimine
in die aduentus domini ihu xpi
fidelis dei per quod uocati
estis in societatem plebis
ihu xpi domini nostri
¶ Omne nomen apud uos fratres
per nomen domini nostri ihu xpi
ut id ipsum dicatis omnes
ut non sint in uobis scissura
sicut apud perperam
in eodem sensu et in
eodem scientia
¶ Scissura est enim omni
de uobis fratres mei
qui contentiones
inter uos sunt

hoc nomen dico
quod unusquisque uestrum
dicit
ego quidem sum paulus
ego apud apollo
ego uero cepha
ego apud xpi
diuisus est xps
nomen quod paulus crucifixus
est pro uobis
aut in nomine pauli
baptizati estis
¶ Gratias ago deo quod nec in meo
uestrum baptizati
nisi creptum et caueo
nec quis dicat quod in nomine
meo baptizati sunt
baptizati apud
et sic ianao doctum
ceterum nescio si quid
aliquid baptizauerim
non enim misit me xps
baptizare sed euangelizare
non in sapientia uerbi
ut non exaltetur crux xpi
¶ Clauus enim crucis
percutimus quidem
stultitia est
his autem quidam sunt
id est uobis uirtus dicit
scriptum est enim
perdam sapientiam
sapientiam
et prudentiam prudentiam
reprobatio
ubi sapiens qui scriba
ubi inquisitor huius seculi
nonne stultum fecit
sapientiam huius mundi
nam quia in sapientiam
non cognouit mundus
per sapientiam dei
placuit deo per stultitiam
predicationis saluos facere

РАННЄ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

АНГЛОСАКСОНСЬКЕ ТА
ІРЛАНДСЬКЕ ПИСЬМО
/ ОСТРІВНЕ ПИСЬМО
(VI-X ст.)

ЄВАНГЕЛІЄ СВ. АВГУСТИНА

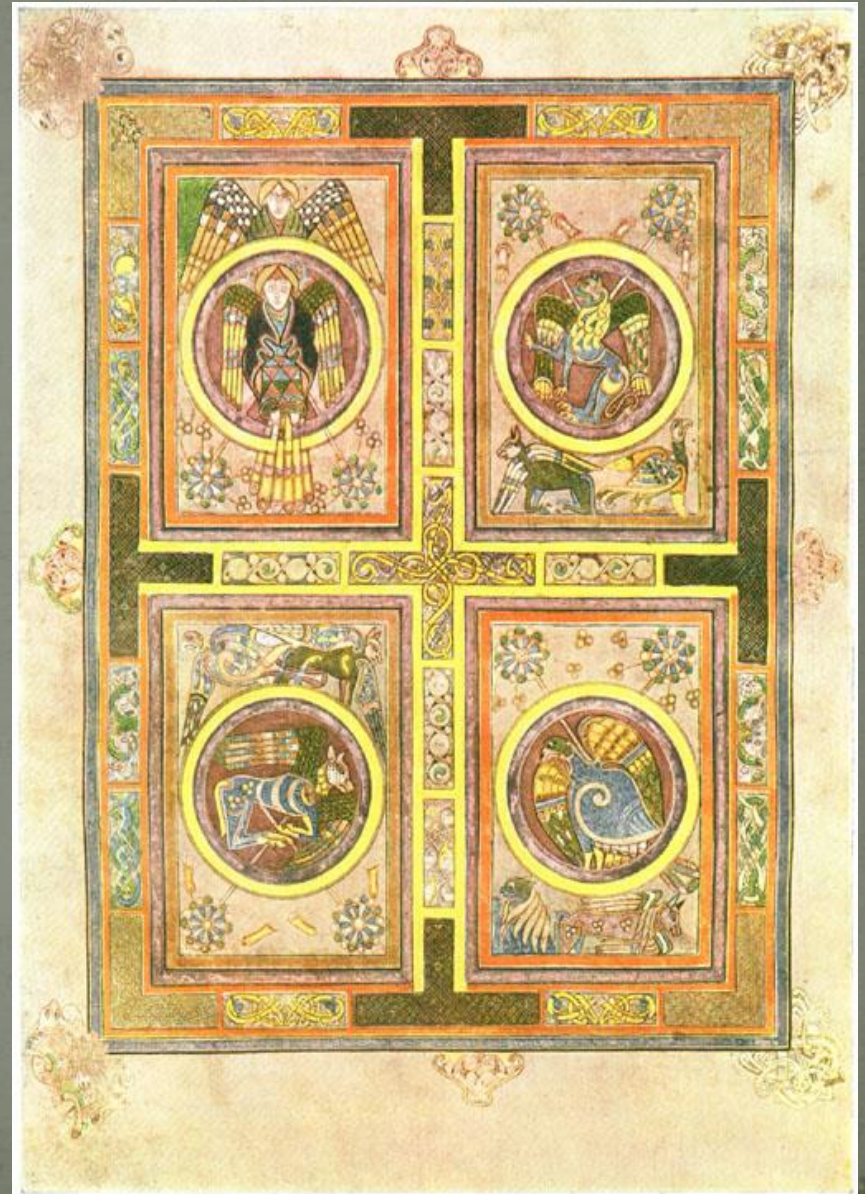
Рукопис з мініатюрами VI ст.
на 265 аркушах форматом 25 x
19,6 см. Текст Євангелій за
Вульгатою.

КЕЛЛСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

Тетраморф

Ілюстрований рукопис кін. VIII – поч. IX ст., створений у скрипторії монастиря св. Колумби на о. Йона (поблизу Шотландії). Після того, як монастир був розгромлений норманнами, книга була перевезена ченцями в Ірландію, в Келлське абатство, звідки манускрипт і отримав свою назву. Зараз зберігається в бібліотеці Триніті-коледжу в Дубліні (Ірландія). Манускрипт складається з 340 аркушів тексту чотирьох Євангелій за Вульгатою з вкрапленнями Італи.

Монограма Ісус Христос

*Перше в західних рукописах
зображення Богородиці.*

ЄВАНГЕЛІЄ З ДАРРОУ

Щиро ілюмінований манускрипт VIII ст., створений в абатстві Дарроу (Ірландія). Зберігається в музеї Трінті-коледжу в Дубліні (Ірландія).

Рукопис на 248 аркушах форматом 25 x 23 см містить чотири Євангелія.

Оздоблений великою кількістю мініатюр: зокрема шість сторінок, повністю прикрашених візерунками, мініатюру на цілу сторінку з символами чотирьох Євангелістів, чотири повносторінкові мініатюри з символами кожного євангеліста та шість сторінок з декорованим текстом.

ЛІНДІСФАРНСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

Ілюстрований рукопис Євангелій кін. VII – поч. VIII ст., створений у монастирі на о. Ліндісфарн у Нортумбрії (Англія). Зберігається в Британській бібліотеці в Лондоні.

Початок Євангелія від Матвія.

Євангеліст Матвій

ТРІРСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

Ілюмінований рукопис, виконаний між 700 та 750 рр., ймовірно, в абатстві Ехтернах. Манускрипт написаний двома переписувачами в різних стилях письма: один (Тома) працював у острівному стилі, інший (анонім) писав меровінзьким письмом. Рукопис зберігається в Кафедральному соборі м. Трір (Німеччина).

Тетраморф

СТОКГОЛЬМСЬКИЙ ЗОЛОТИЙ КОДЕКС CODEX AUREUS

Англосаксонський рукопис чотирьох Євангелій сер. VIII ст. У IX ст. рукопис став військовим трофеєм вікінгів, але його викупили правителі Суррею. В XVI ст. рукопис потрапив в Іспанію, а в 1690 р. куплений для Королівської бібліотеки Швеції, де й зберігається. Збереглося 193 аркуші форматом 39,5 x 31,4 см: пурпурові аркуші з хризографічним текстом чергуються із звичайними пергаментними аркушами, де текст писаний чорними чорнилами та червоними (кіновар'ю).

ГЕРЕФОРДСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

Ілюстрований рукопис VIII ст.
з великими ілюмінованими
ініціальними літерами,
характерними для острівного
письма. Збергається в
бібліотеці Кафедрального
собору Херефорда (Англія).

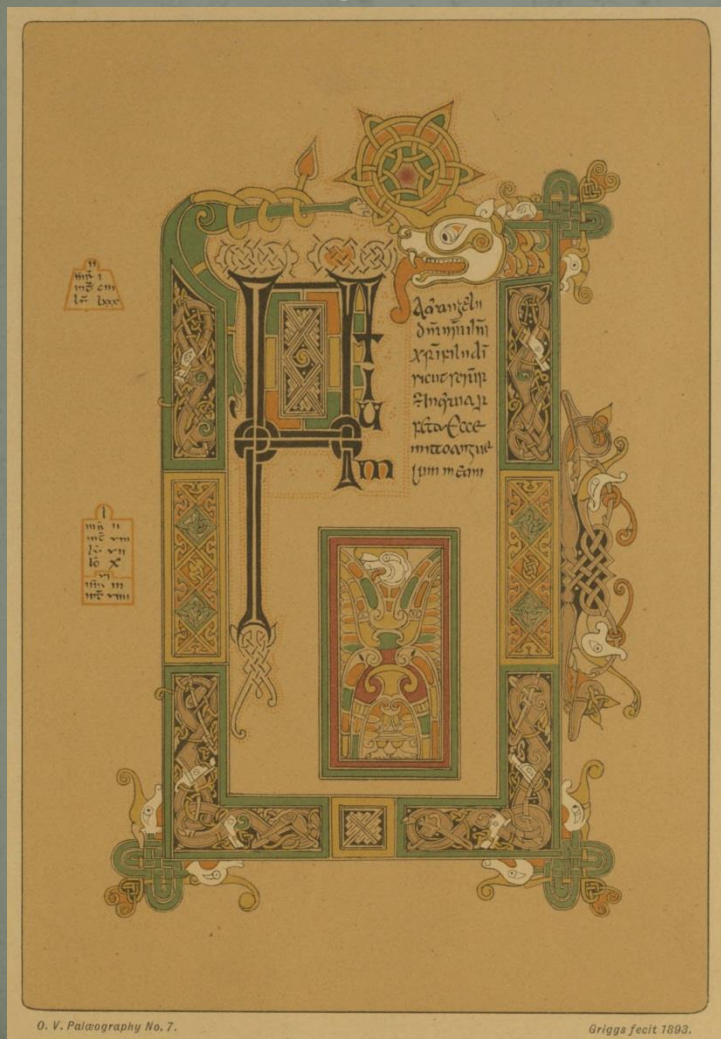
ПСАЛТИР ВЕСПАСΙΑНА

Рукопис сер. VIII ст. з Пд. Англії (до цієї групи належить Стокгольмський золотий кодекс, Євангеліє Барберіні). Манускрипт стояв першим на полиці в тій частині бібліотеки, де рукописи індексувалися іменами за бюстами імператорів на полицях, тому й отримав таку назву. Текст на 160 аркушах форматом 23,5 x 18 см.

ЄВАНГЕЛІЄ МАК-ДУРНАНА

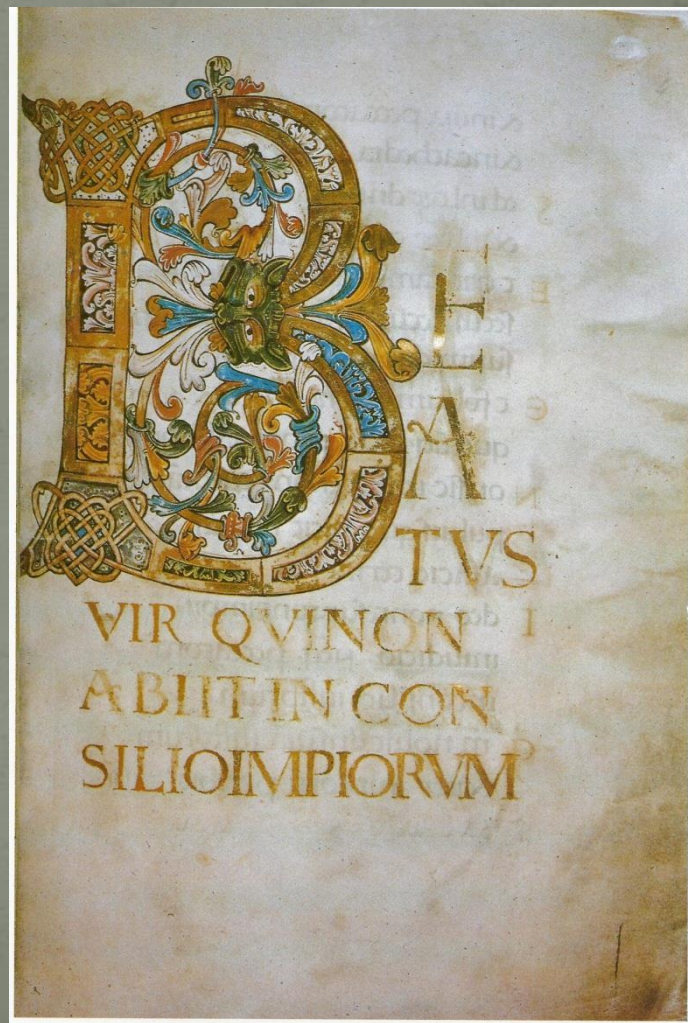
Ірландський рукопис 888 р.
Зберігається в колекції палацу
Ламбет у Лондоні.

Євангеліє від Марка 1:1

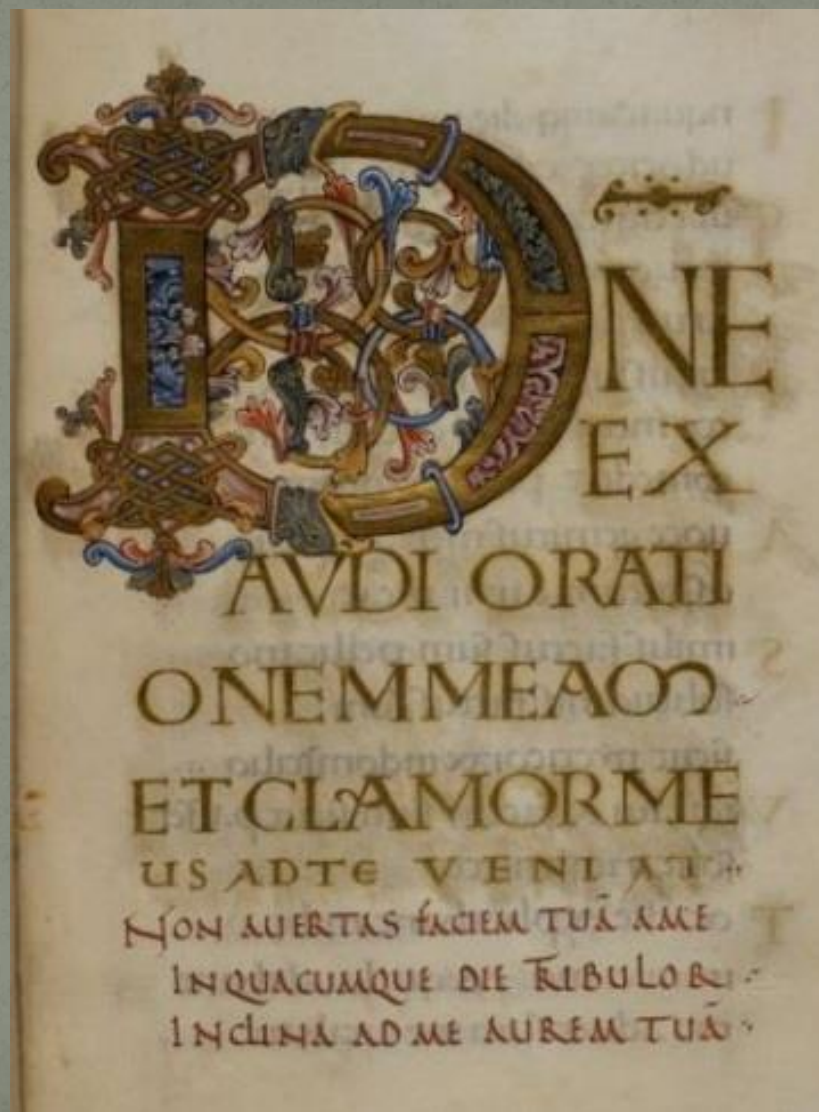
ПСАЛТИР ОСВАЛЬДА

Ілюмінований англо-саксонський
рукопис кін. X ст. Британська
бібліотека

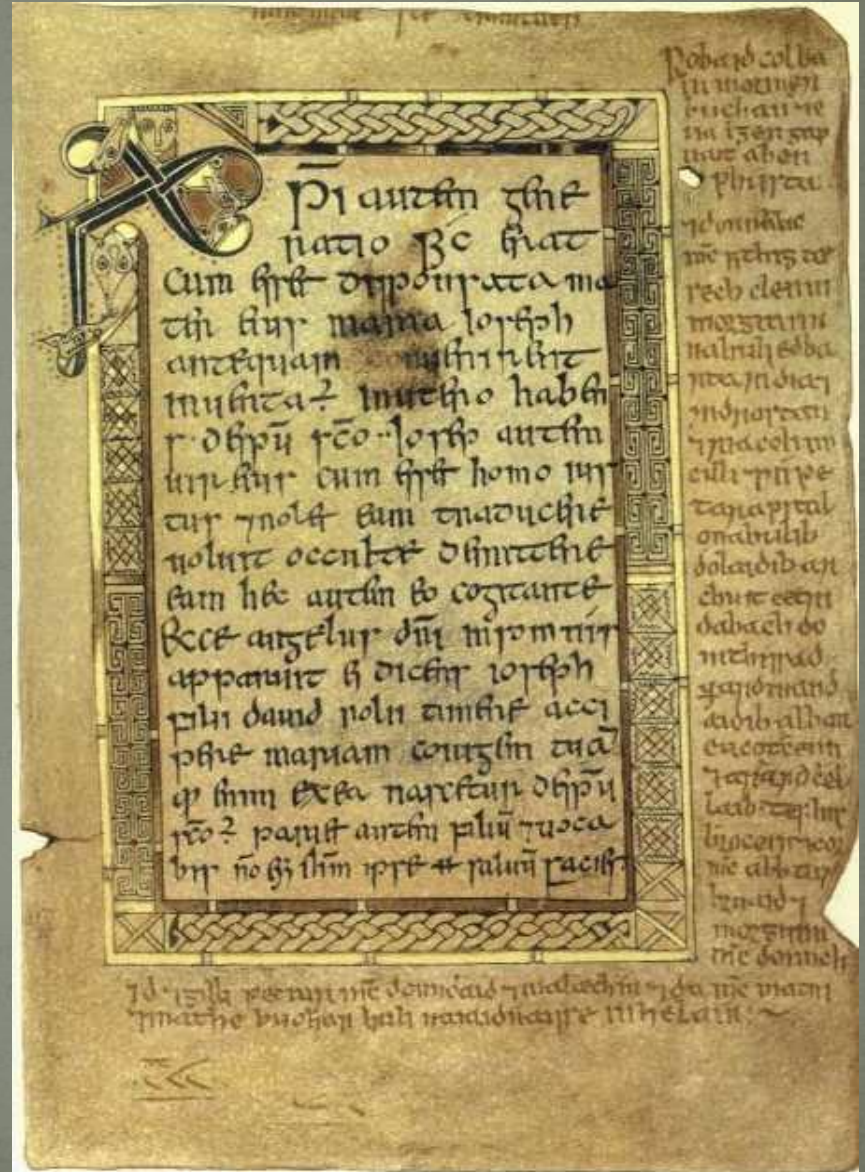
Псалом 1

Псалом 101

ДІРСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

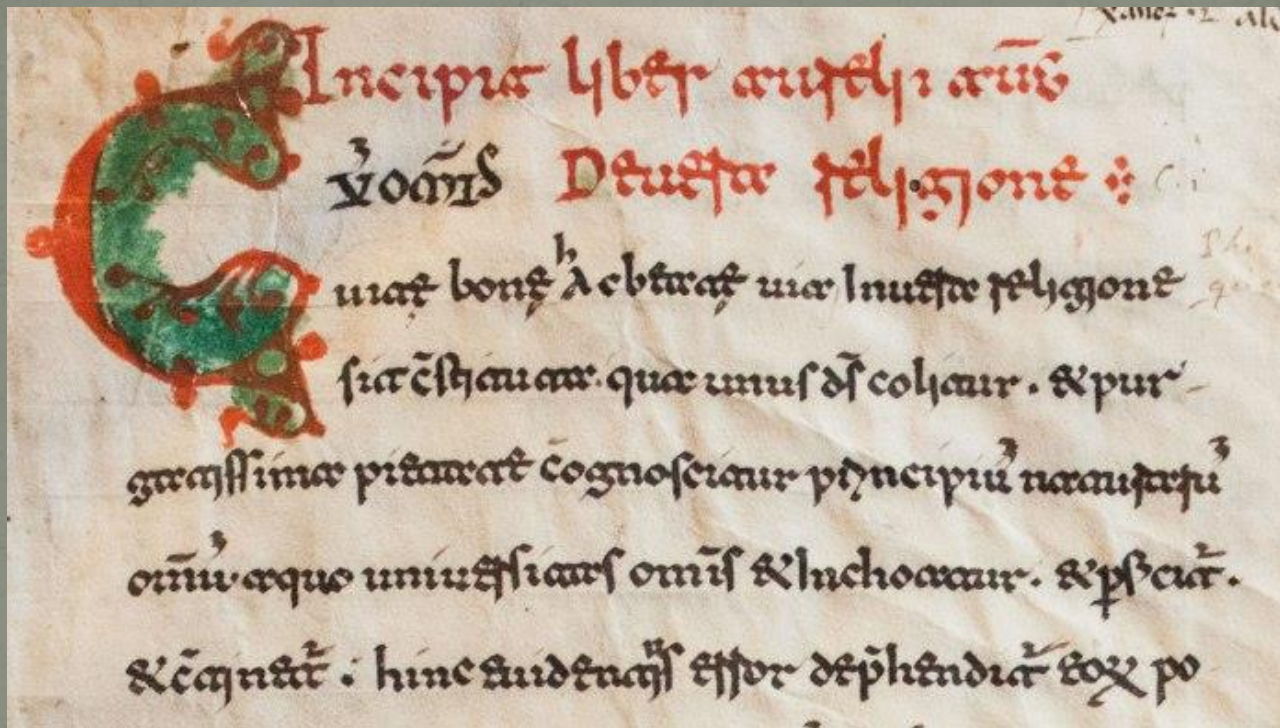
Рукопис X ст. із скрипторіїв Шотландії.
Зберігається в бібліотеці
Кембриджського університету.
Манускрипт з 86 аркушів форматом 5,4 x
10, 7 см. На маргіналіях записані тексти
гельською мовою та відомості про
заснування монастиря в Дірі св.
Колумбою.

БЕНЕВЕНТАНСЬКЕ ПИСЬМО

VIII-XIII ст.

Скрипторії в абатстві Монтекассіно, м. Беневенто, Неаполь, Салерно та Барі. Письмо склалося під впливом римського курсива та грецького мінускула; з приходом норманів використане як свого роду попередник готичного письма.

ЛАНГОБАРДСЬКЕ ПИСЬМО

VI-VIII ст.

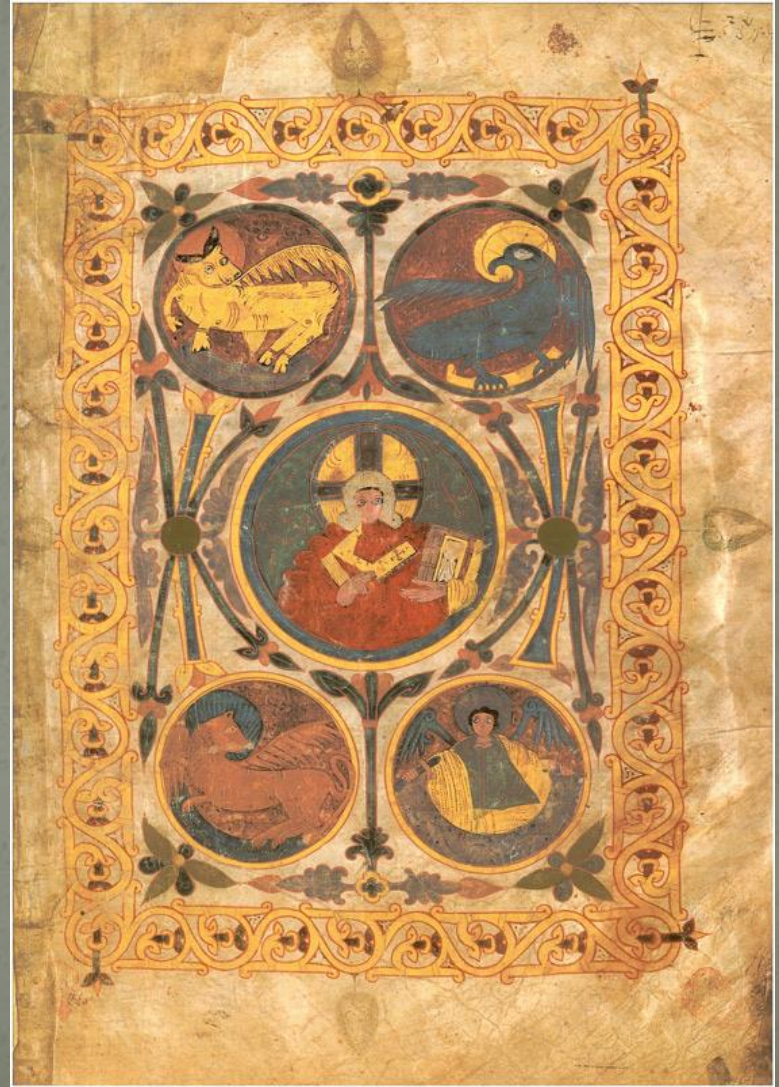
Скрипторії м. Лукка, Верона, Верчеллі.

ВІЗИГОТСЬКЕ ПИСЬМО VII-XIII ст.

МОЗАРАБСЬКА БІБЛІЯ CODEX BIBLICUS LEGIONENSIS

Візіготський рукопис Біблії 960 р.
Зберігається в базиліці Сан-Ісидор в
Леоні (Іспанія).

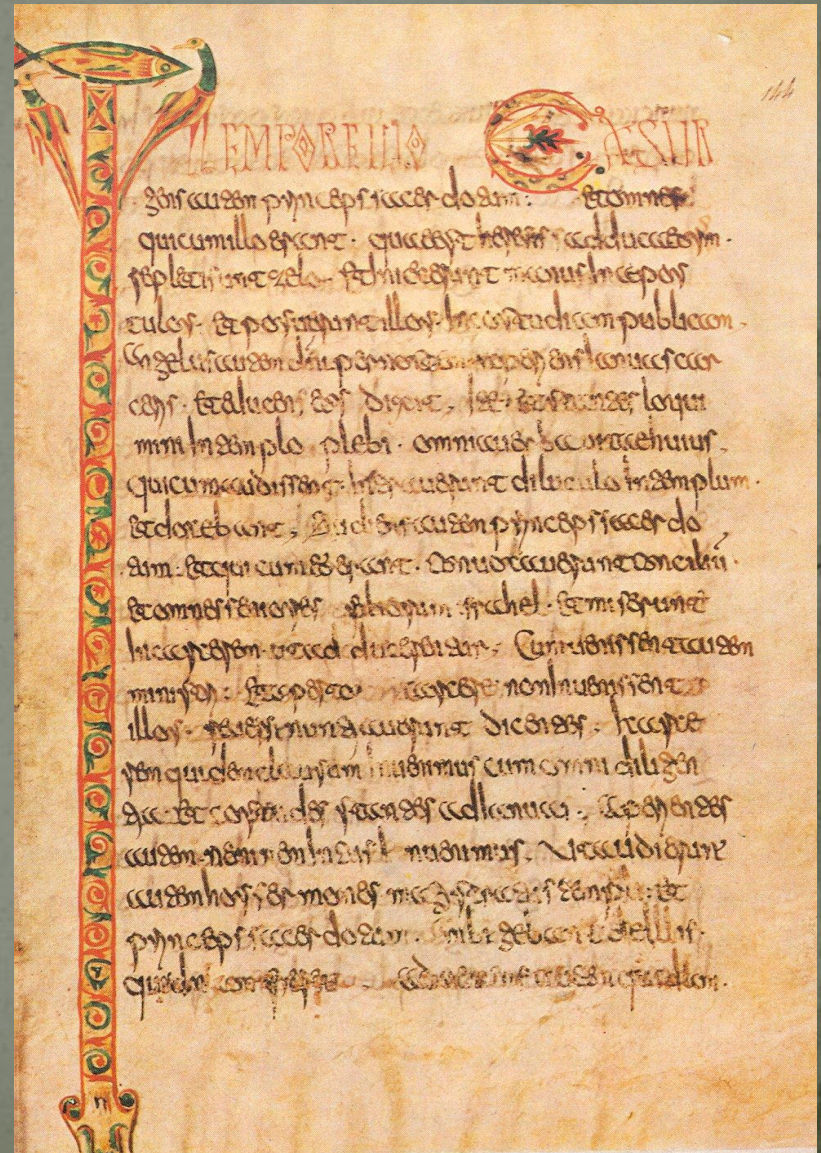

МЕРОВІНЗЬКЕ ПИСЬМО

VI-VIII ст.

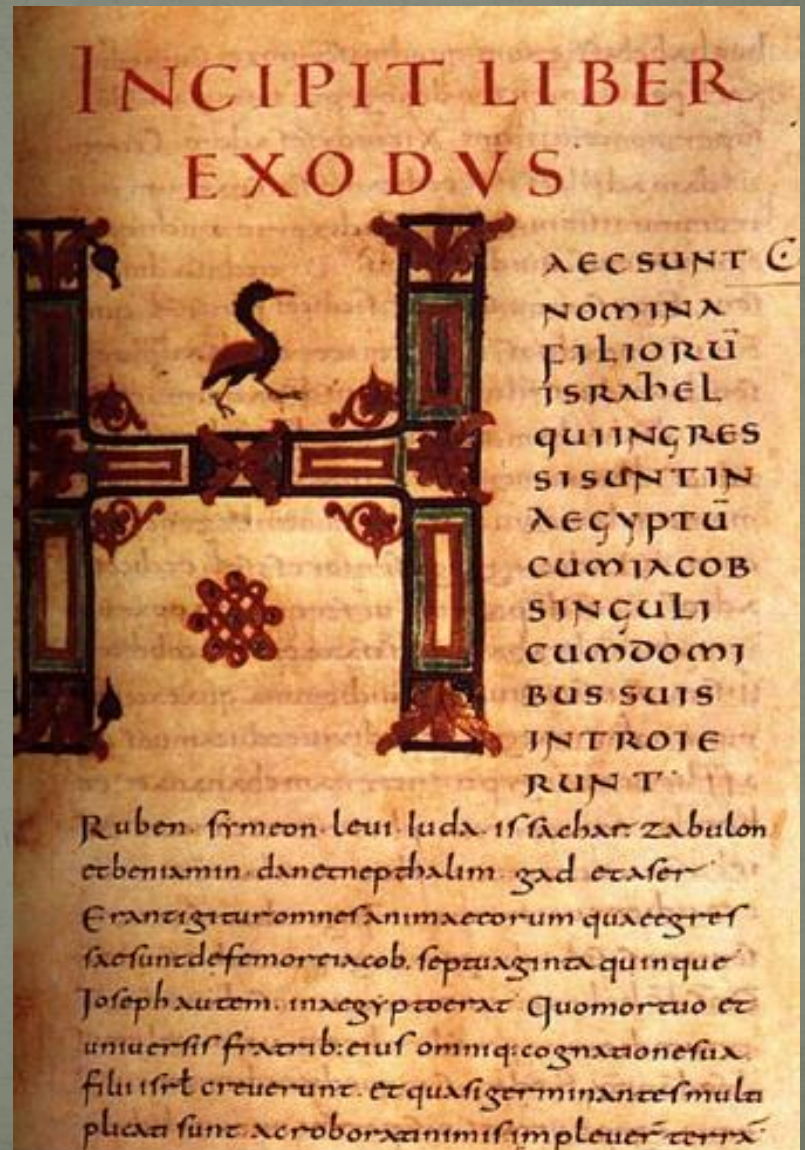
Скрипторії в Галії: монастирі Луксей, Корбі.
Луксейський монастир в Бургундії,
заснований у VII ст. ірландцями.

Дії 5:17-25. *Tempore illo exsur- / gens autem / princeps sacerdotum: et omnes / qui cum illo / erant. quae est heresis sadducaeorum...*

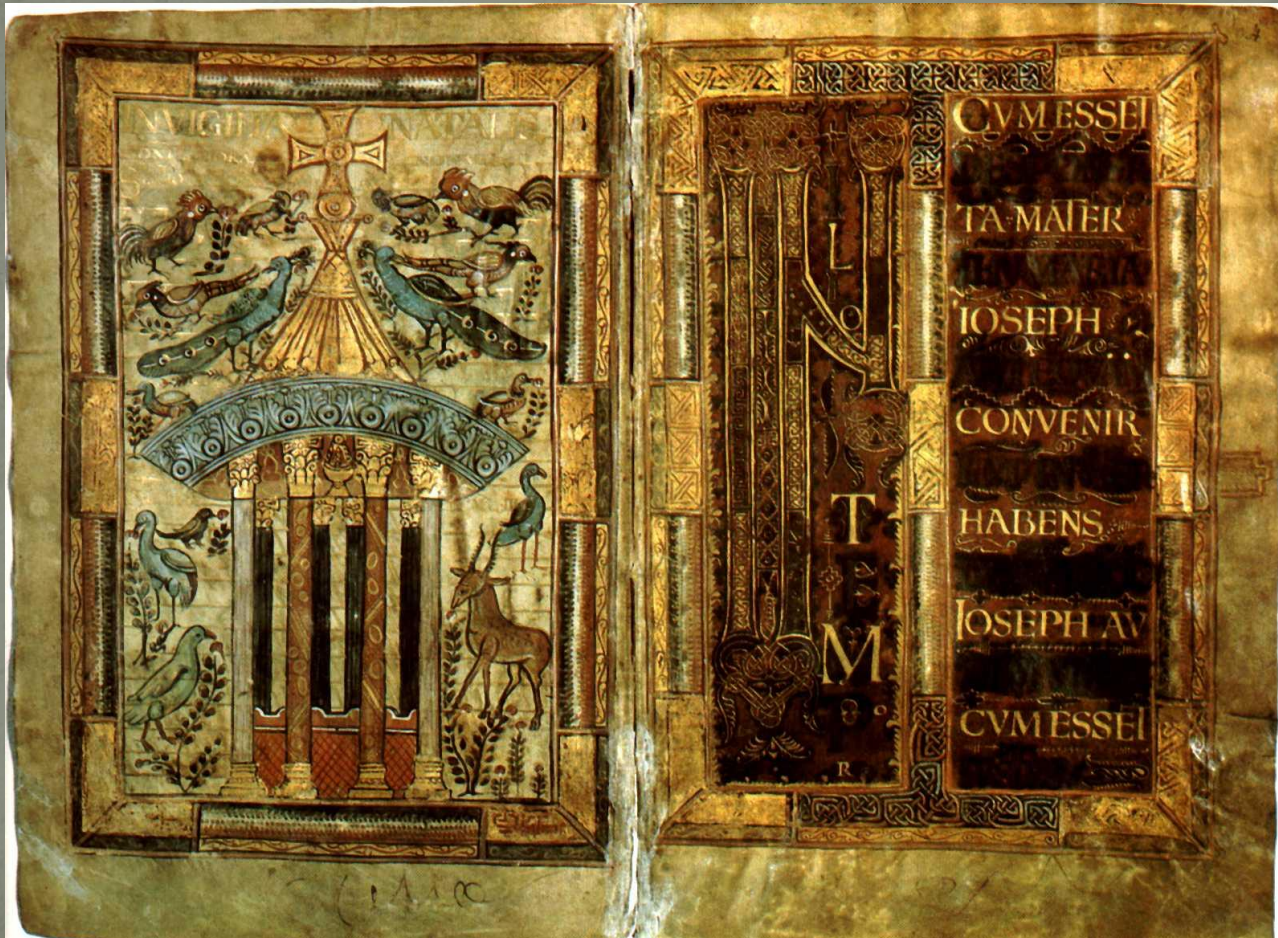
КАРОЛІНЗЬКЕ ВІДРОДЖЕННЯ VIII-IX ст.

Скрипторії: міста Ахен, Реймс, Тур
Зразок рукопису скрипторію Алкуїна
(735-804) у найбільшому центрі
рукописів каролінзького відродження
(Турський монастир св. Мартина)

ЄВАНГЕЛІЄ ГОДЕСКАЛЬКА

Рукопис виконаний монахом Годескальком (на честь якого й названий) у 781 і 783 рр. у придворній майстерні Карла Великого в Ахені. Зберігається в Національній бібліотеці Франції. Складається з 187 пурпурових аркушів, містить 6 ілюстрацій.

КОРОНАЦІЙНЕ НАПРЕСТОЛЬНЕ ЄВАНГЕЛІЄ

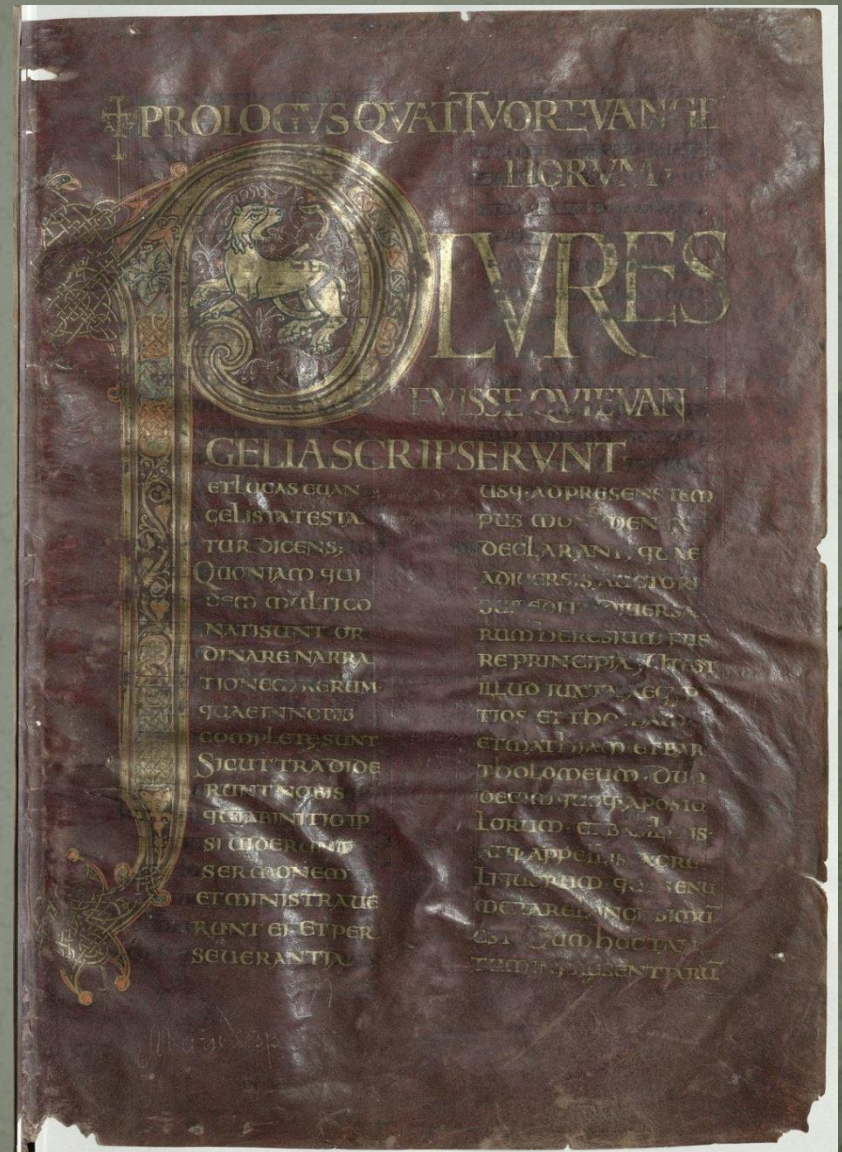
Реліквія Священної Римської Імперії,
датується кін. VIII ст.; до 1795 р.
зберігалася в Ахені, зараз – в Хофбурзі
(Австрія).

Рукопис з 236 аркушів форматом 32 x 25
см, текст виконаний золотими і
срібними чорнилами. Містить численні
мініатюри.

ЄВАНГЕЛІЄ З СЕН-ПІКЕРА

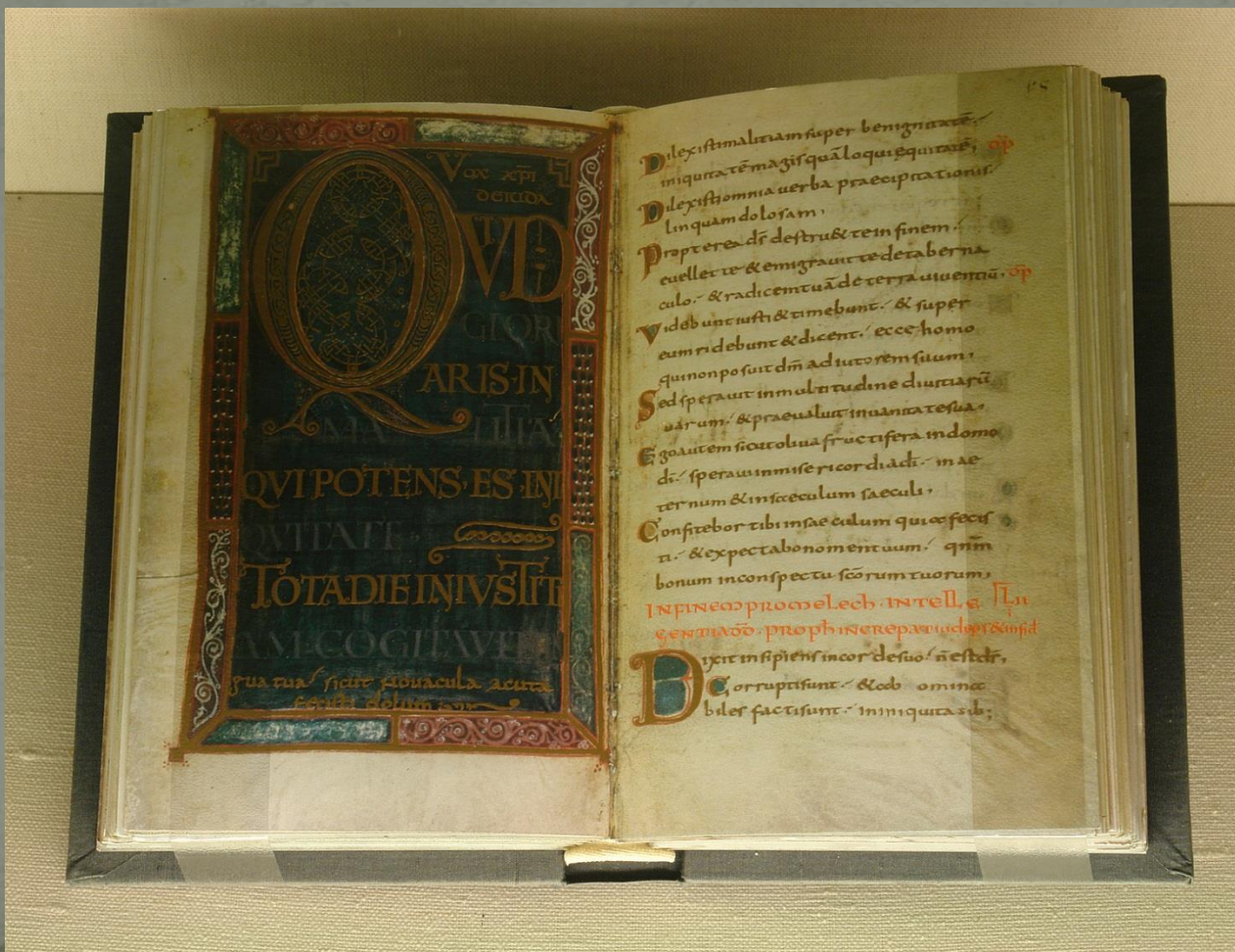
Рукопис виконаний між 794 і 800 рр. у придворній майстерні в Ахені. Текст розміщений на 198 аркушах форматом 35 × 24,7 см, 188 з них пофарбовані пурпуром і списані унціалом (золотими і срібними чорнилами)

ПСАЛТИР ДАГУЛЬФА

Рукопис виконаний між 783 і 795 рр. у придворній майстерні в Ахені; названий за іменем писаря. Зберігається у Відні (Австрійська національна бібліотека).

Текст на 161 пурпуровому аркуші форматом 19,2 × 12 см написаний золотими і срібними чорнилами. Містить 3 орнаментовані заставки на повну сторінку та 150 ініціалів.

BEATVS
VIR
QVINON
ABIIIT IN
CONSILIO IMPIORVM
ET IN VIA PECCATORVM
NON STETIT ET IN
CATHEDRA PESTILEN
TINC NON SCOTI

ЗОЛОТИЙ КОДЕКС ІЗ ЛОРША CODEX AUREUS LAURENSIUS

Рукопис Євангелій, написаний поміж 778-820 рр. за часів Карла Великого. В X-XII ст. бібліотека Лорша (Німеччина) була однією з найбільших в Європі. В XVI ст. манускрипт був перевезений в Гайдельберг в Палатинську бібліотеку, засновану курфюрстом Отто-Генріхом (1502-1559), відомим меценатом, колекціонером рукописів і витворів мистецтва, мандрівником у Святу Землю. В часи Тридцятилітньої війни рукопис був викрадений, роздертий на 2 частини і обкладинку:

одна частина, куплена єпископом Ігнацом Батьяні, зберігається в бібліотеці Батьяні (Румунія);

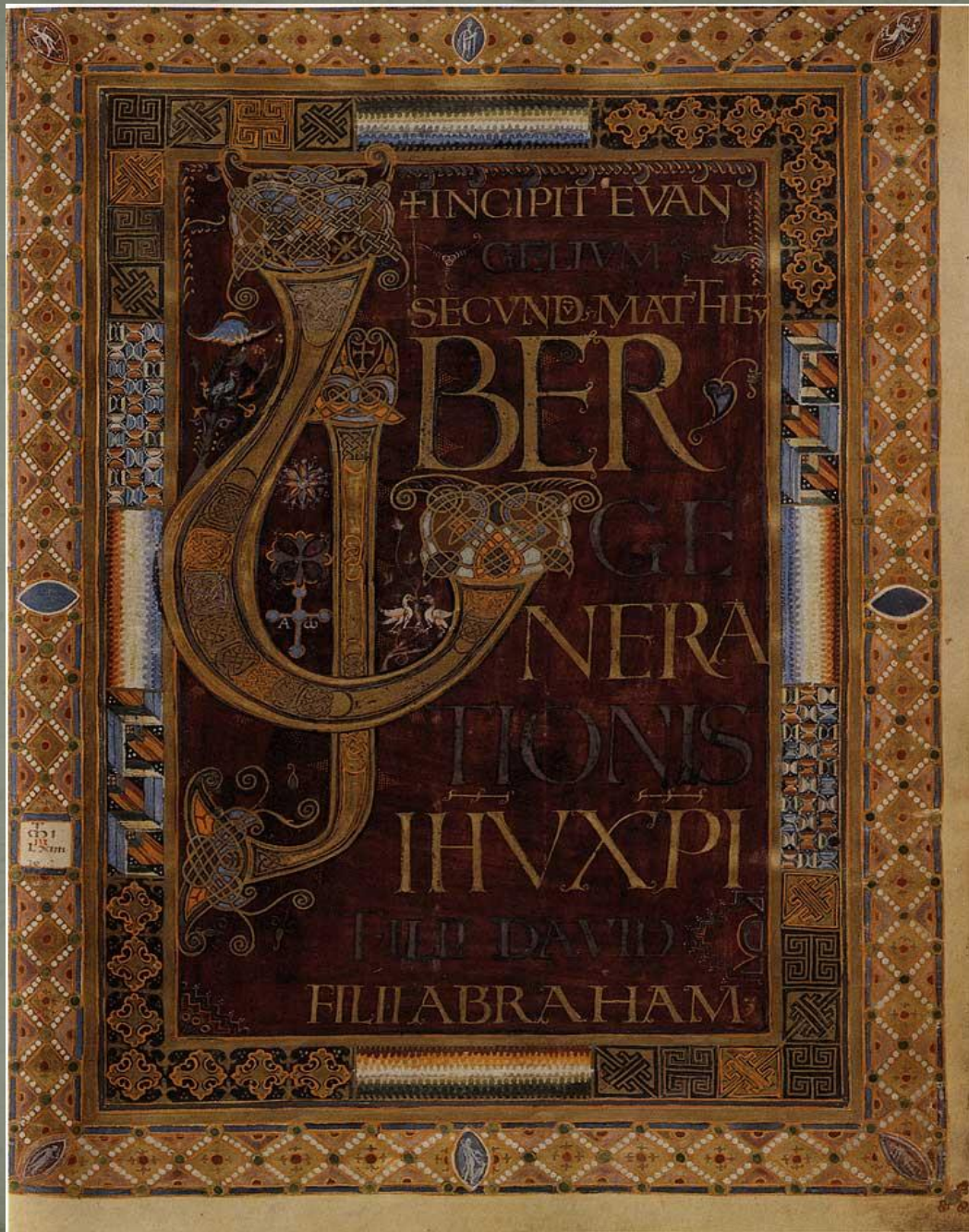
друга частина зберігається у Ватиканській бібліотеці;

фронтальна частина обкладинки з рельєфами із слонової кості на біблійні сюжети зберігається в Музеях Ватикану;

задня частина обкладинки із зображення Різдва Христового зберігається Музеї Вікторії й Альберта (Лондон)

Рукопис складається з 474 аркушів форматом 37 × 27 см.

INCIPIT EVANGELIUM
SECUNDUM MATTHEVM
GENERATIONIS
IHS XPI
FILII DAVID
FILII ABRAHAM

ТИСЯЧОЛІТНІЙ КОДЕКС CODEX MILLENARIUS

Рукопис бл. 800 р. з
Кремсјунстерського абатства
(Австрія); цікавий
зображеннями символів
євангелістів. Названий на честь
святкування 1000-ліття абатства у
1777 р.

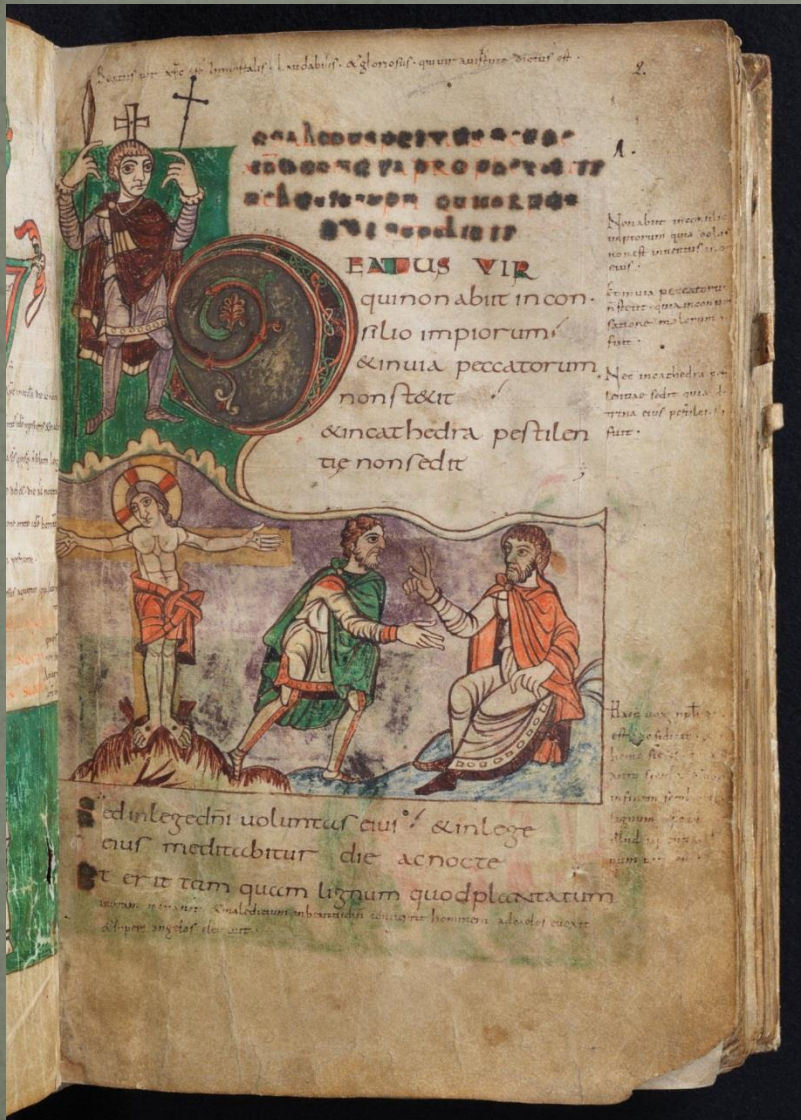
ЄВАНГЕЛІЄ ЕББОНА

Рукопис бл. 825 р., створений в Реймсі на замовлення архієпископа Еббона (778-851), є яскравим художньо-історичним зразком Каролінзького відродження. У 835 р. архієпископ Еббон подарував Євангеліє Отвільєрському абатству.

ШТУТГАРДСЬКИЙ ПСАЛТИР

Рукопис, виконаний між 820 і 830 рр. в абатстві Сен-Жермен-де-Пре (Париж).

Псалом 1

Псалом 90

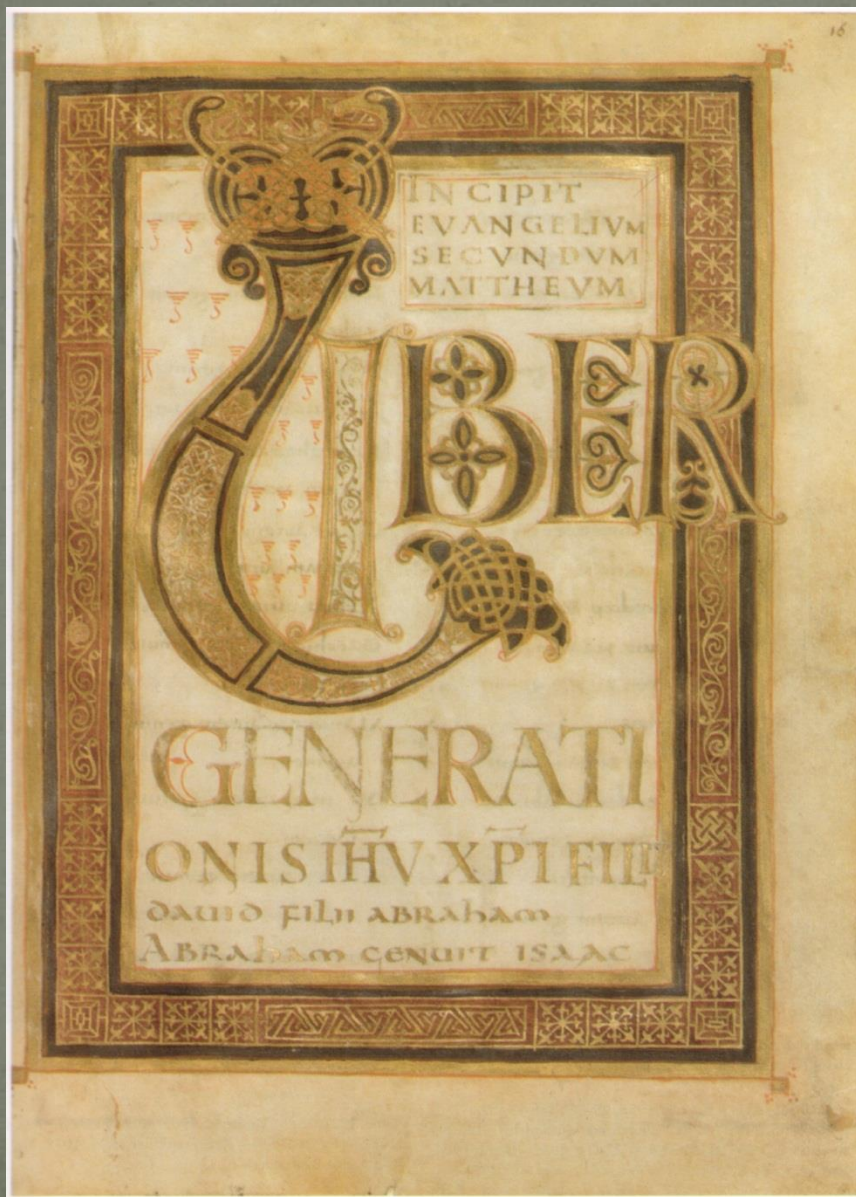

ЄВАНГЕЛІЄ АДИ

Рукопис виконаний між 790 і 810 рр. в Ахені, назву отримав за іменем абатиси Ади, сестри Карла Великого. Зберігається в бібліотеці м. Трір (Німеччина).

ЄВАНГЕЛІЄ ПАРИЗЬКОГО АРСЕНАЛУ

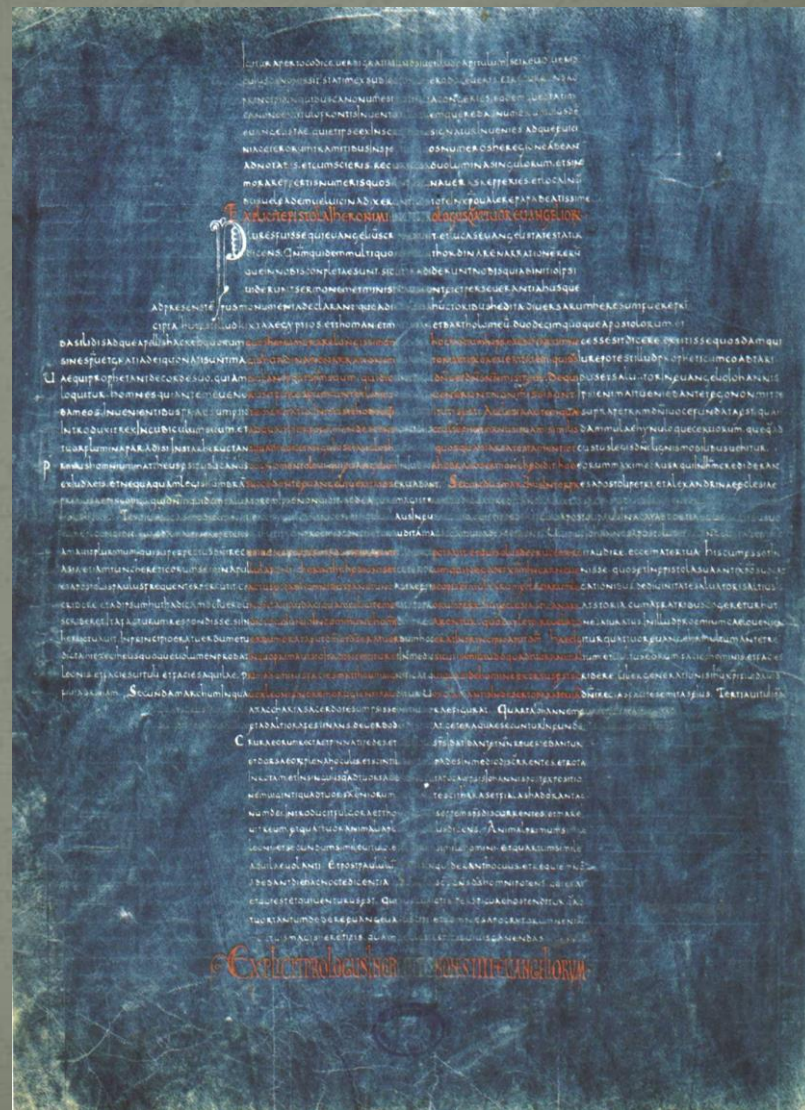

Рукопис виконаний бл. 790 р., належить як і попередній, до т.зв. Ада-Групи.

Текст на 178 аркушах форматом 26,5 x 19 см. Збірається в Паризькій бібліотеці арсеналу.

БІБЛІЯ З КАВА-ДЕ-ТІРЕНІ CODEX CAVENSENSIS

Манускрипт Біблії з мініатюрами,
частково на пурпурному пергаменті,
написаний в IX ст. в Іспанії. Рідкісний
екземпляр іспанських рукописів Вульгати,
проте текст Євангелій містить фрагменти
Італи.
Кодекс з 330 аркушів, форматом 32 x 26 см.
Зберігається в бібліотеці абатства в Каваді-Тірені.

АХЕНСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

Рукопис з мініатюрами IX ст., зберігається в соборній ризниці Ахена.

ЛОНДОНСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

Рукопис виконаний золотим чорнилами між 800-825 рр. в Ахені, належить до т.зв. Ада-Групи. Зберігається в Британській бібліотеці.

Початок Євангелія від Луки

ПСАЛТИР ЛЮДОВІКА НІМЕЦЬКОГО

Рукопис сер. IX ст., виконаний на замовлення короля Людовіка Німецького (843–876). Зберігається в Берліні.
Кодекс з 120 аркушів форматом 29,4 × 24,6 см.

Псалом 1

СУАСОНСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

Рукопис виконаний до 827 р.
Зберігається в Національній
бібліотеці Франції (Париж).
Текст на 239 аркушах форматом
36 x 26,7 см.

Іван Богослов

ПЕРША БІБЛІЯ КАРЛА ЛИСОГО

Кодекс створений у 845 р. в Турському скрипторії на замовлення короля Карла II Лисого (823-877). Це – один з трьох розкішних рукописів Біблії, написаних на замовлення цього монарха. Зберігається в Національній бібліотеці Франції в Парижі.

Монахи дарують королю Біблію

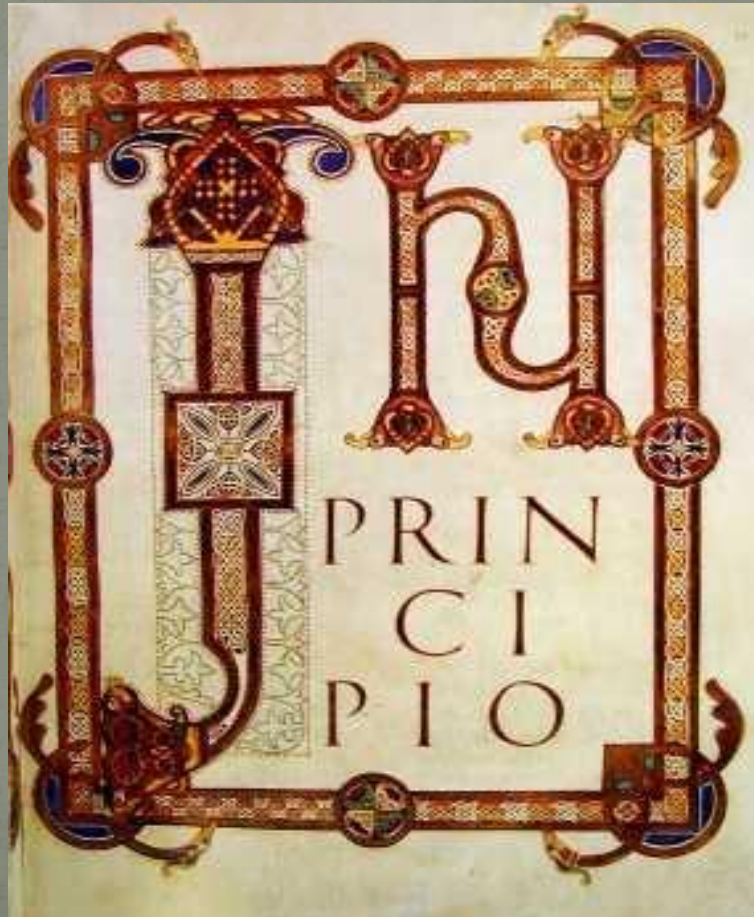
ЗОЛОТИЙ ПСАЛТИР PSALTERIUM AUREUM

Ілюстрований Псалтир кін. IX ст. на 344 аркушах форматом 37 x 28 см.
Зберігається в Санкт-Галленському абатстві.

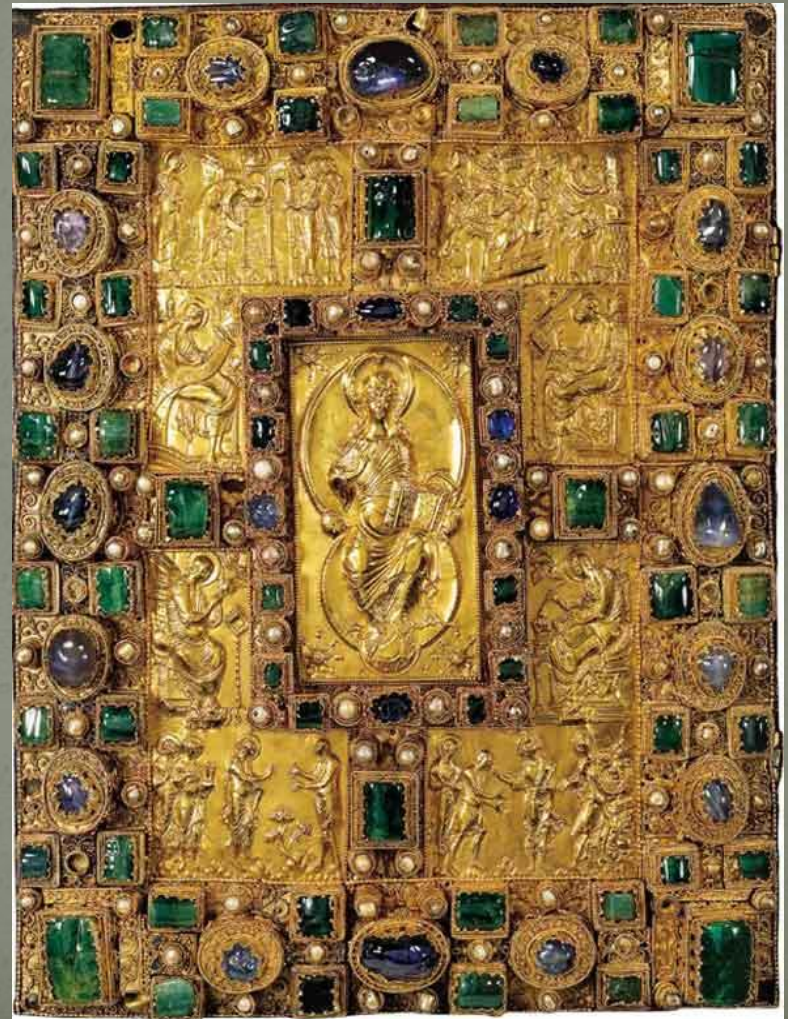
ДРУГА БІБЛІЯ КАРЛА ЛИСОГО

Рукопис Вульгати з віршованою передмовою Теодульфа виконаний в скрипторії Сент-Аманського абатства в 871-877 рр. на замовлення короля Карла II Лисого. Зберігається в Національній бібліотеці Франції (Париж). Кодекс складається з 444 аркушів форматом 43 × 33,5 см.

ЗОЛОТИЙ КОДЕКС ЕММЕРАМА

Третя Біблія, виготовлена на замовлення імператора Карла II Лисого у 870 р. Зберігається в Баварській державній бібліотеці в Мюнхені.

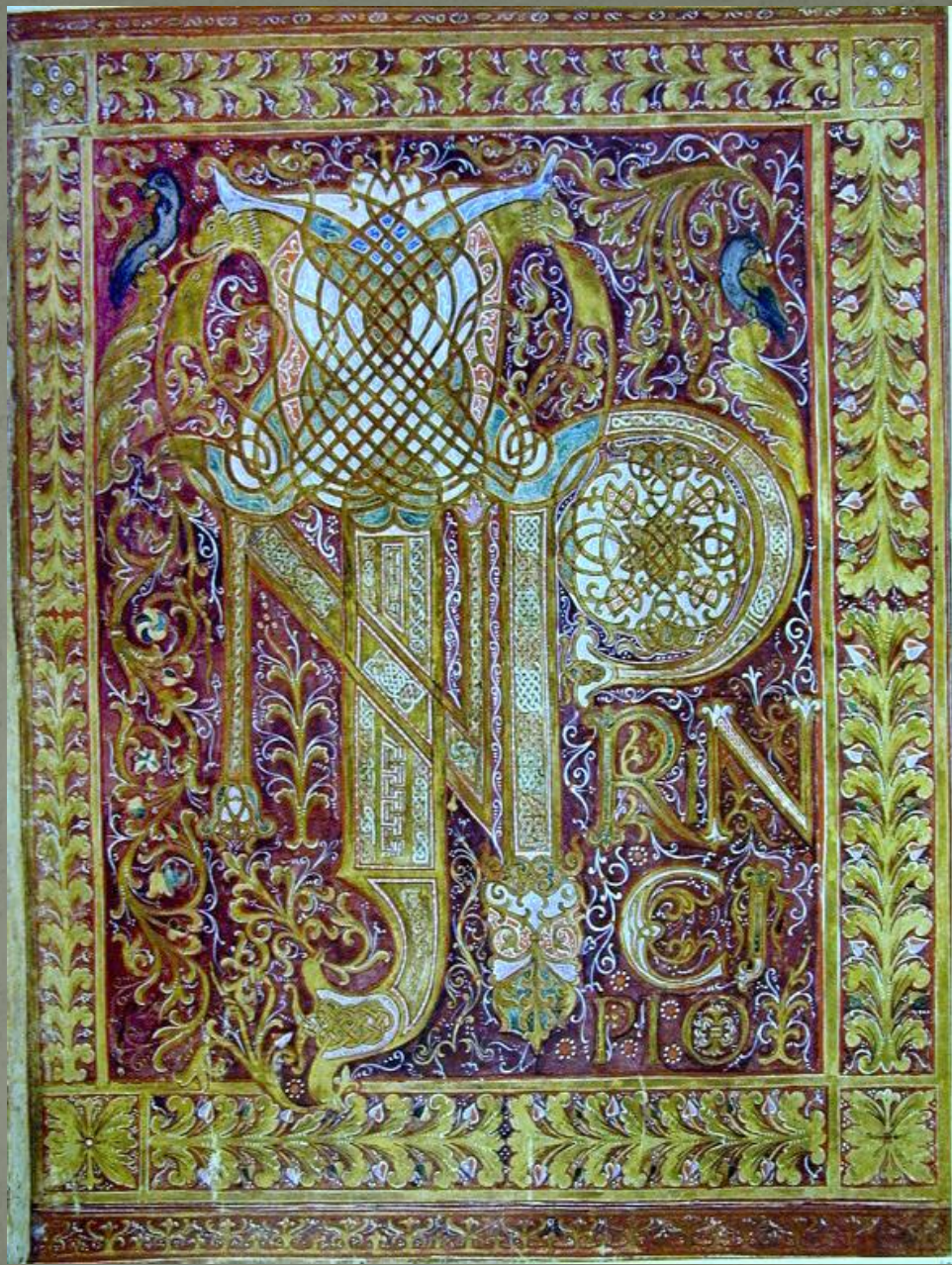
БІБЛІЯ З САН-ПАУЛО-ФУОРІ-ЛЕ-МУРА

Ілюмінований манускрипт, створений в Реймсі у 875 р. Текст на пурпурових 337 аркушах форматом 44,8 × 35,5, виконаний у техніці хризографії, містить 24 повносторінкових мініатюри, 35 мініатюр на полях, 91 ініціал. Зберігається в Базилиці св. Павла-за-мурами (Рим).

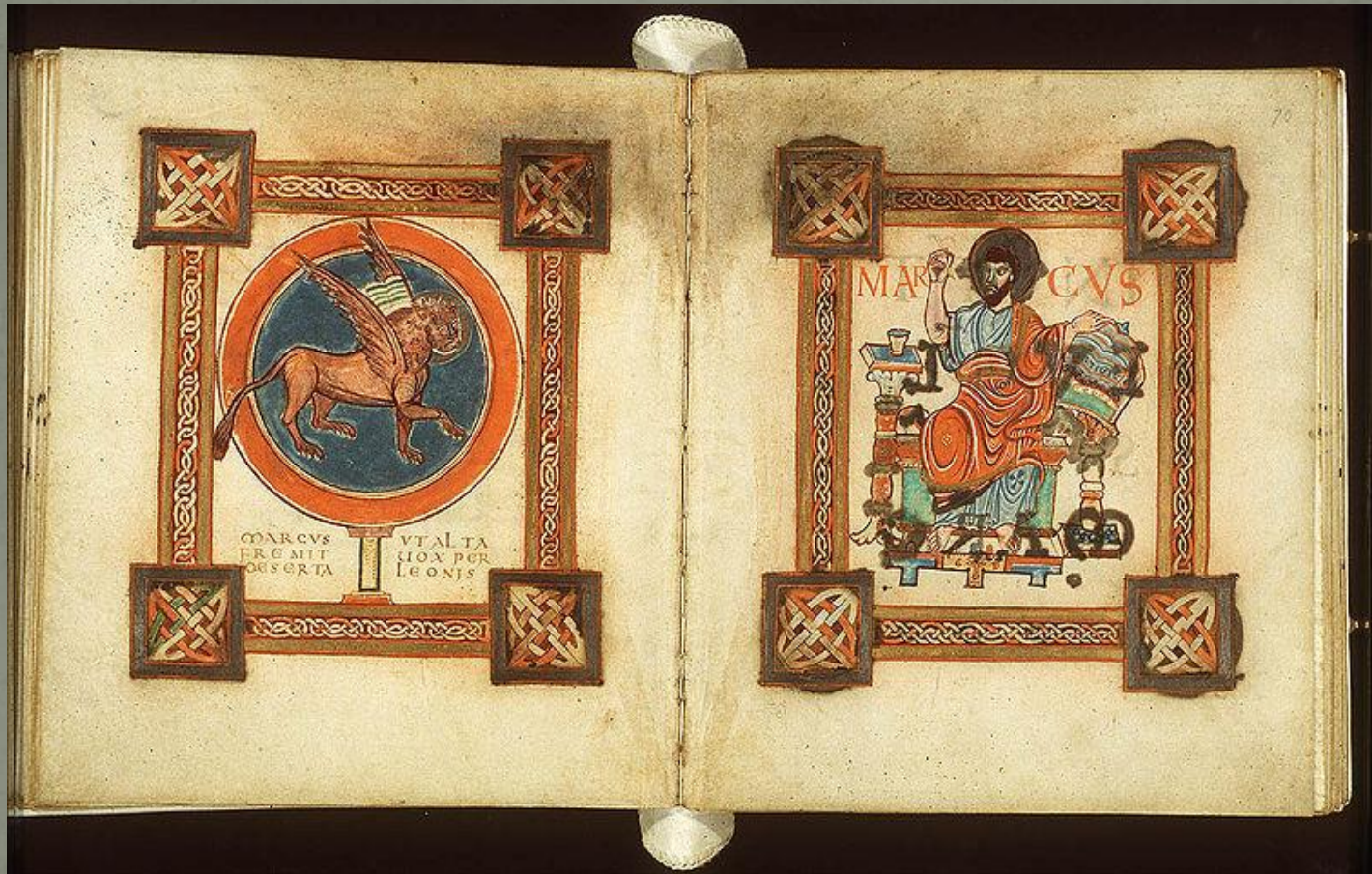
Цар Соломон

In principio

ЕГМОНДІВСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

Рукопис, виконаний у Реймсі між 850 і 875 рр. Зберігається в Королвській бібліотеці Нідерландів.

EVANGELIUM
IHV XPI FILII
DISICVT
SCRIPTVM
EST IN

S **A** **T**
PRO **PH** **ETA**
Et occurrit angelus unum artificum traam qui pro
pauit ut in u. una me et a
Exclamans in deserto parate u. undm. recta facite
semitas eius.
Tunc iohannes in deserto baptizans & p. n. d. c. a. n. t. b. a. p. t. i. s.
in u. p. a. n. t. e. n. t. i. a. s. i. n. r. e. m. i. s. s. i. o. n. e. m. p. e. c. c. a. t. o. r. u. m. : E. t. g. r. a. t. i.
o. b. t. i. n. e. r. a. d. e. l. l. a. m. o. m. n. i. u. d. e. a. s. r. e. g. n. o. & h. e. r. o. s. o. l. y. m. e. i. u. n.
u. e. r. s. i. & b. a. p. t. i. z. a. b. a. n. t. u. r. a. b. i. l. l. o. m. o. r. d. a. n. e. f. l. u. m. i. n. e. c. o. n. f. i. t. e. n.
t. u. s. p. e. c. c. a. t. a. s. u. s.
E. t. u. e. r. a. t. i. o. h. a. m. e. s. u. e. s. e. t. u. s. p. i. l. i. s. c. a. m. e. l. i. & z. o. n. a. p. o. l. l. i. c. a. c. i. r. c. a.
l. u. m. b. o. s. u. s. : & l. o. c. a. t. u. s. e. s. t. i. l. u. e. r. e. e. d. e. b. i. t. & p. r. e. d. i.

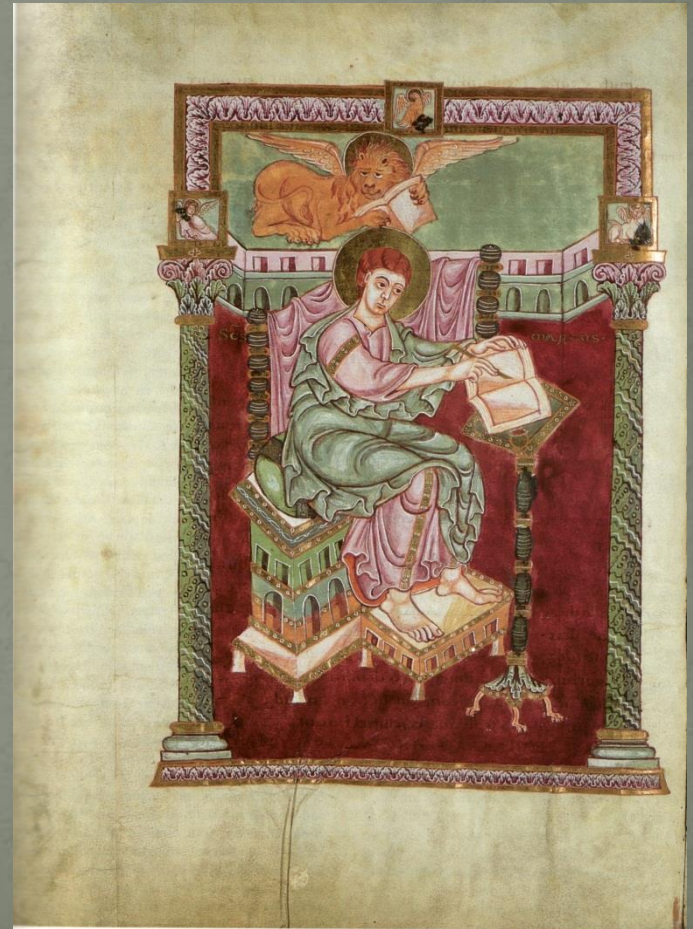
ОТТОНІВСЬКЕ ВІДРОДЖЕННЯ

бл. 951-1024 рр.: Генріх I, Оттон I, II, III, Генріх II

Скрипторії: монастир Райхенау на Боденському озері, м. Лорш, Фульда, Кельн.

ЄВАНГЕЛІЄ ВІДУКІНДА CODEX WITTEKINDEUS

Рукопис на 128 аркушах, виготовлений бл. 970-980 рр. в абатстві Фульда в Німеччині. Зберігається в Берлінській державній бібліотеці

Євангеліст Марко

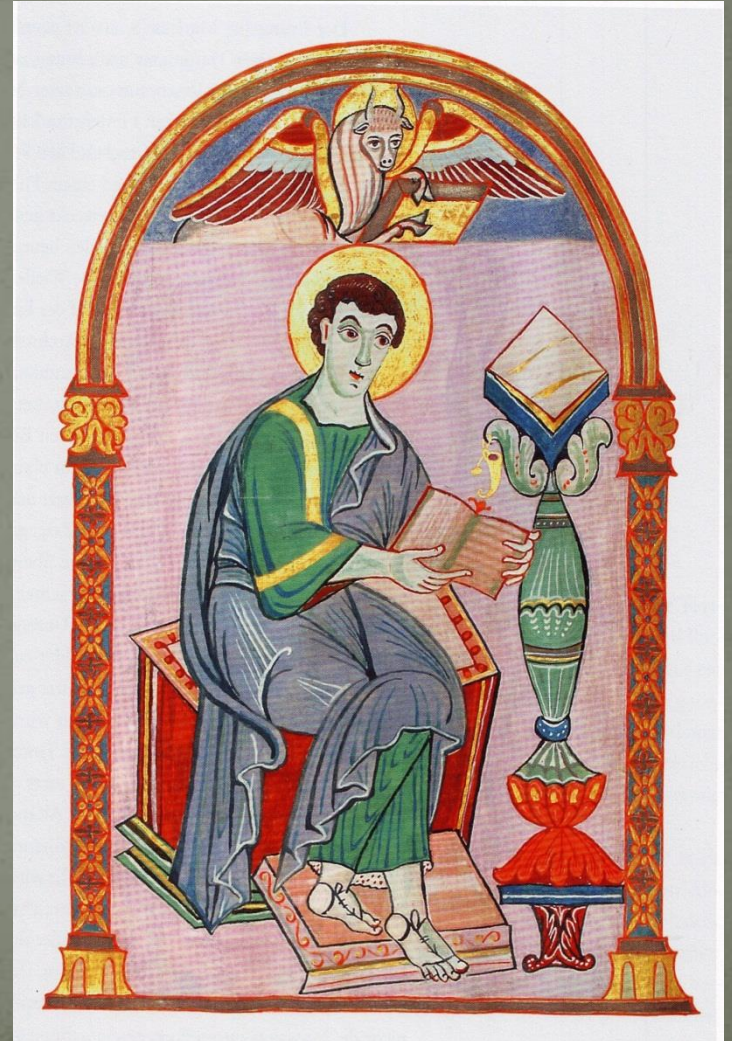
ГЕРОКОДЕКС

Ілюмінований рукопис Євангелій, виконаний у Лорші поміж 950 і 970 рр.

Зберігається в Гессен-Дармштадті (Німеччина).

Христос у славі

Євангеліст Лука

IGNITOR O CAELI. DECVS. ET
LUX AUREA MUNDI.

PRINCEPS ECCLESIAE. PE
TRVS DENOMINE PETRAE.

CREDITA TERRIGENAS CUI
SOLVERE SUMMA POTESTAS.

UILLA QUAE SOTVI MUNVSCV
LA SUSCIPE SERVI.

NAM FERRO QUOD POTERO. NON
QUANTUM DEBITOR EXTO.

HUNC AD SERVITIUM SANXI
TIBI FERRE LIBELLUM.

HIC IN HONORE TVO MANEAT
QUO TEMPORE CUNCTO.

HINC ILLVM SI QVIS TEME
RARIVS A FERANT HOSTIS.

CRIMINIS OBCVLPA M. DNI
CONCVRRAE IN IRA M.

IGNVA PETRE TVO CAELI SIT
APERTA GERHO O.

САН-ШАПЕЛЬСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

Ілюмінований рукопис Х ст. на 156 аркушах форматом 38,5 см і 28 см.
Зберігається в Національній бібліотеці Франції (Париж).

Євангеліст Лука

ЄВАНГЕЛІЄ ОТТОНА III

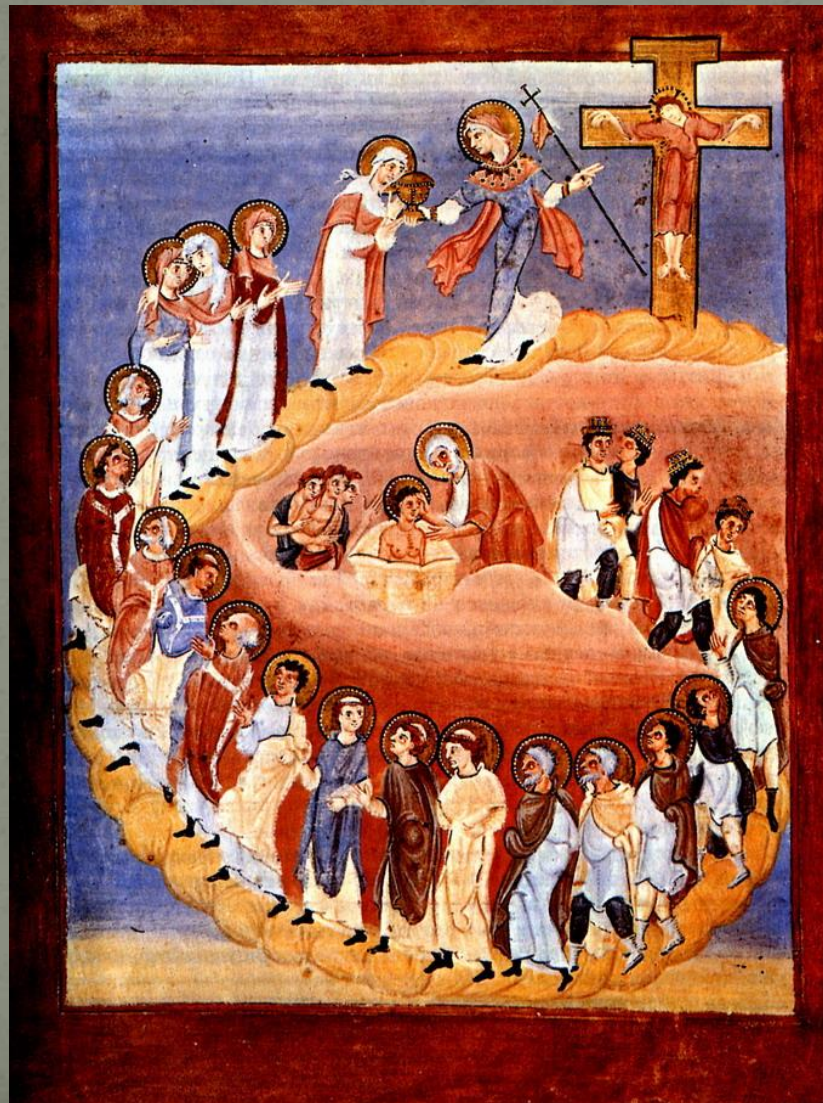
Рукопис бл. 1000 р. , виконаний у скрип торії монастиря Райхенау. Збергається в Баварській національній бібліотеці (Мюнхен, Німеччина).

Євангеліст Лука

БАМБЕРГСЬКА ПІСНЯ ПІСЕНЬ

Рукопис бл. 1000 р. , Баварська національна бібліотека (Мюнхен, Німеччина).

ПЕРИКОПА ГЕНРІХА II

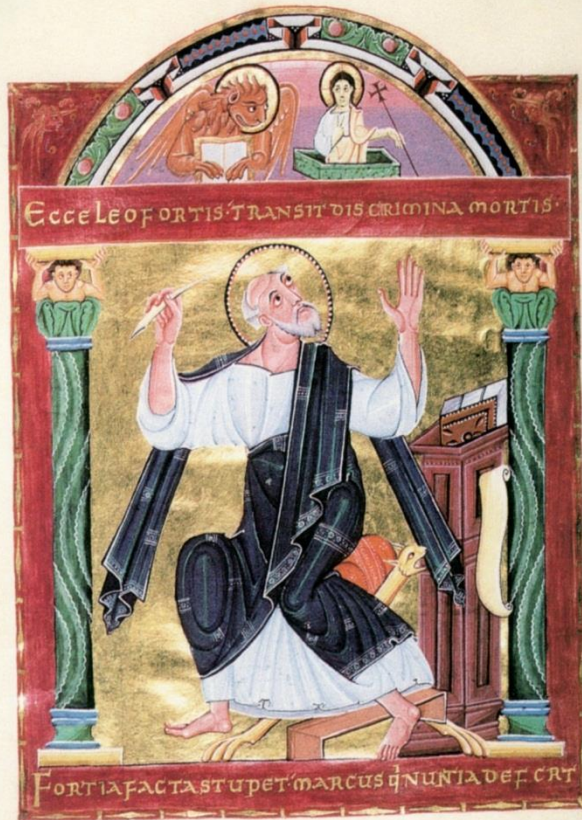
Рукопис створений у монастирі Райхенау у 1007-1012 рр. Баварська національна бібліотека (Мюнхен, Німеччина).

Кодекс на 206 аркушах форматом 42,5 x 32 см. В манускрипті 28 мініатюр на повну сторінку, в полный лист, 10 декоративних сторінок и 184 ініціали.

Коронація Генріха II і його дружини Кунігунди Христом, за імператорської парою стоять патрони Бамберга святі Петро і Павло. Внизу: персоніфікації Риму, Галлії та Німеччини, а також шість герцогів Баварії

БАМБЕРЗЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

Рукопис 1010-1020 рр. виконаний у монастирі Райхенау. Зберігається в Баварській національній бібліотеці в Мюнхені.
Манускрипт на 266 аркушах форматом 30,5 × 23,3 см.

Євангеліст Марко

БАМБЕРЗЬКИЙ АПОКАЛІПСИС

Манускрипт бл. 1000-1020 рр., виконаний у монастирі Райхенау. Містить самотутній і вдалий цикл з 57 мініатюр, що ілюструють Апокаліпсис.

Два свідки

celesti. Vae secundum abitur. Vae tertium.

Veni cito.

Et multi celum apertum. Et cecit equus
albus: & qui sedebat super eum. no-
cabatur fidelis & verax. & iustitiam
iudicet: & pugnabit. Oculi autem eius sicut
flamma ignis. & incipit eum diademata
multa habent nomen scriptum. quod ne-
mo novit nisi ipse. Et uestitus erat ueste
aspera sanguine: & vocabatur nomen eius uer-
bium dei. Et ceciderunt qui sunt in celo se-
quebantur eum iniqui albi: uestiti byssi
non albo mundo: & de ore ipsius pedes gladii
ut accutus: ut in ipso percuterentur gentes: & ip-
se regeret eos in virga ferrea. Et ipse calcet
torcular uini furoris irae dei omnipotentis.
Et habebat in iumentis & in timore suo scrip-
tum: rex regum & dominus dominantium.
Et vidi unum angelum stantem in sole.
& clamavit voce magna dicens omnibus
aeribus quae volant prope celum. Venite
congregamini. ad cenam magnam dei.

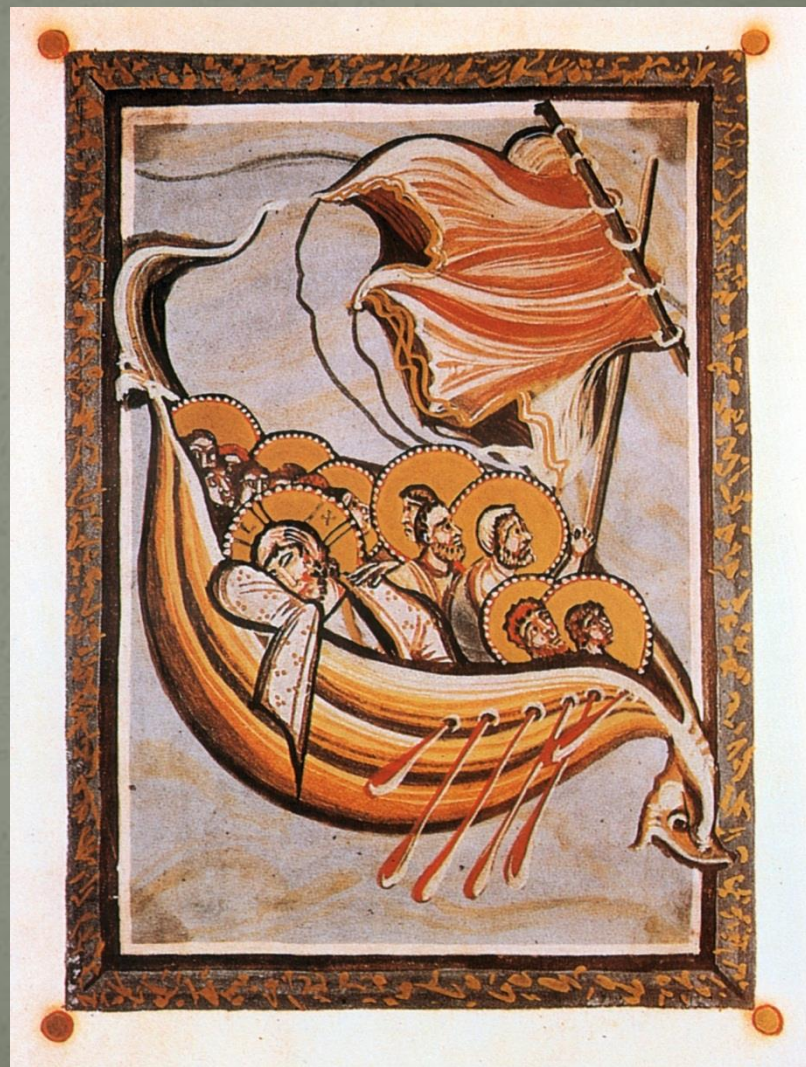
XIX // 17

ЄВАНГЕЛІЄ АББАТИСИ ХІТДИ

Рукопис поч. XI в. виконаний в Кельні на замовлення абатиси Хітди. Зберігається в Дармштадті (Німеччина).

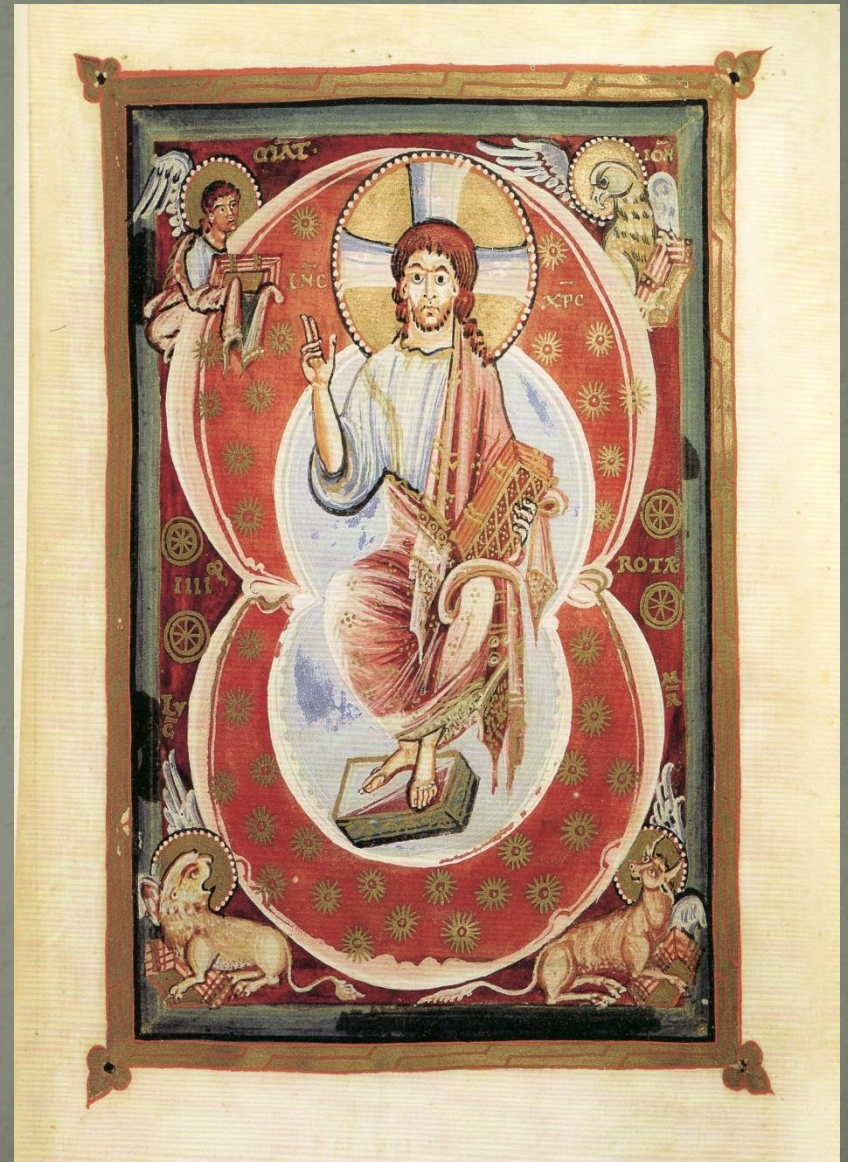
Абатиса Хітда і св. Вальпургія

Христос і жінка, звинувачена у перелюбі

Христос у славі

ЄВАНГЕЛІЄ АБАТИСИ УТИ

Кодекс чотирьох Євангелій, виконаний бл. 1025 р. в Регенсбурзі (Баварія).

ЄВАНГЕЛІЄ ЛУТАРА

Рукопис бл. 973 р. виконаний в монастирі Райхенау.

ЕХТЕРНАХСЬКИЙ ЗОЛОТИЙ КОДЕКС CODEX AUREUS ECHTERNACENSIS

Рукопис бл. 1030-1050 рр. з абатства Ехтернах. Зберігається в Національному музеї в Нюрнберзі (Німеччина).

Працівники на винограднику

Лазар і багатій

SECUNDUM

LXXVII
 10000
 10000
 10000
 10000

uocauit eos: Illa uero sta-
 tim relicta reuertitur & patre
 & fratre & cognatis suis
 secuta est eum.

Tunc circuibat ihesu-
 s totam galileam
 docens in synago-
 gis eorum: & pre-
 dicans euangelium regni.
 & sanans omnem languore
 & omnem infirmitatem in
 populo. Et abiit opinio ei
 in totam syriam: & optuler-
 ci omnes male habentes ua-
 rias languoribus: & tormen-
 tis comprehensos: & qui do-
 monia habebant: & lunati
 eos: & paralyticos: & curauit
 eos. Et secuta sunt eum tur-
 bac multae de galilea: & de
 capoli: & hierosolymis: & u-
 dea: & de transiordanen-

LXXVIII
 10000
 10000
 10000

bas: ascendit in
 montem: Et cum
 sedisset: accesserunt
 ad eum discipuli eius:

LXXIX
 10000
 10000
 10000

Et aperiens os suum
 docebat eos dicens:

BEATI pauperes spū-
 quoniam ipsorum
 est regnum glori-
 AEATI miseres: quoni-
 am ipsi possidebūt
 terram: Beati qui
 lugent: quoniam
 ipsi consolabuntur:

LXXX
 10000
 10000
 10000

BEATI qui esuriunt
 & sitiunt iusticiam:
 quoniam ipsi saturabuntur:

LXXXI
 10000
 10000
 10000

BEATI misericordes:
 quoniam ipsi miseri-
 cordiam consequentur:
 Beati mundo corde:
 quoniam ipsi deum uidebunt:
 Beati pacifici: quoniam filii
 dei ipsi uocabuntur: Beati qui
 persecutionem patiuntur
 propter iusticiam: quoniam
 ipsorum est regnum caelorum:

BEATI estis cum ma-
 ledixerint uobis
 homines: & persecu-
 ti uos fuerint: & di-
 xerint omne malum aduer-
 sum uos mentientes: prop-
 me: Gaudeat & exultate: quoniam
 merces uestra copiosa est in caelis:
 Sic enim persecuti sunt pro-
 phetae: qui fuerunt ante uos:

BEATI estis sal terrae:
 Quod si sal euane-
 rit: in quo salietur?
 Ad nichilum ualeat
 ultra: nisi ut mittatur foras
 & concalceetur ab hominibus:

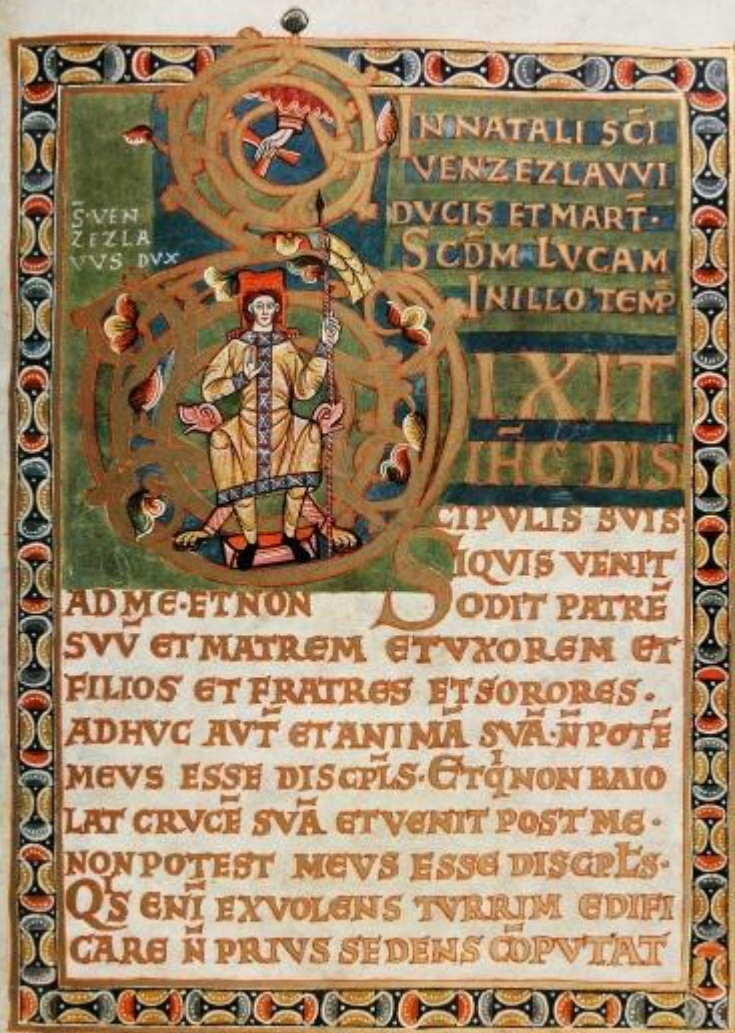
BEATI estis lux mundi:
 Non potest ci-
 uitas abscondi supra
 montem posita: neque
 accendunt lucernam & po-
 nunt eam sub modio sed sup-
 candelabrum: ut luceat omni-
 bus qui in domu sunt: Sic
 luceat lux uestra coram homini-
 bus ut uideant uestra bona
 opera: & glorificent
 patrem uestrum qui in
 caelis est:

ЗОЛОТЕ ЄВАНГЕЛІЄ ГЕНРІХА III

Рукопис XI ст. Зберігається в Ескуріалі (Іспанія).
Кодекс з 171 аркуша форматом 50 x 33, 5 см. Щедро оздоблений: 13 мініатюр на повну сторінку, 43 мініатюра на півсторінки, 40 напівсторінкових ініціалів.

ВИШЕГРАДСЬКИЙ КОДЕКС CODEX VYSSEGRADENSIS

Коронаційне Євангеліє короля
Вратислава, рукопис кін. XI ст. –
найважливіший і найцінніший
рукопис Чехії.

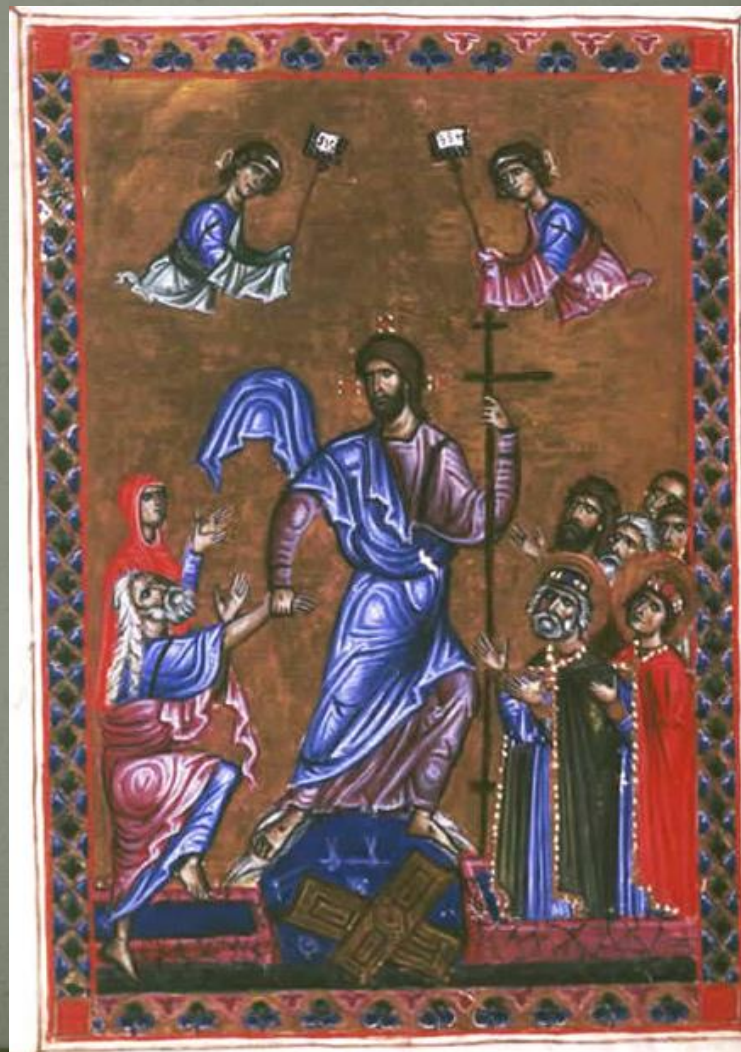
ПСАЛТИР МЕЛІСЕНДИ

Ілюстрований Псалтир, написаний бл. 1135 р. на замовлення короля Єрусалиму Фулька для його дружини Мелісенди. Зберігається у Британській бібліотеці (Лондон).

Вхід в Єрусалим

Подолання пекла

ХАНТЕРСЬКИЙ, АБО ЙОРКСЬКИЙ ПСАЛТИР

Ілюмінований рукопис XII ст. Зберігається в Глазго (Англія).

Близнюки Ісаак і Яків

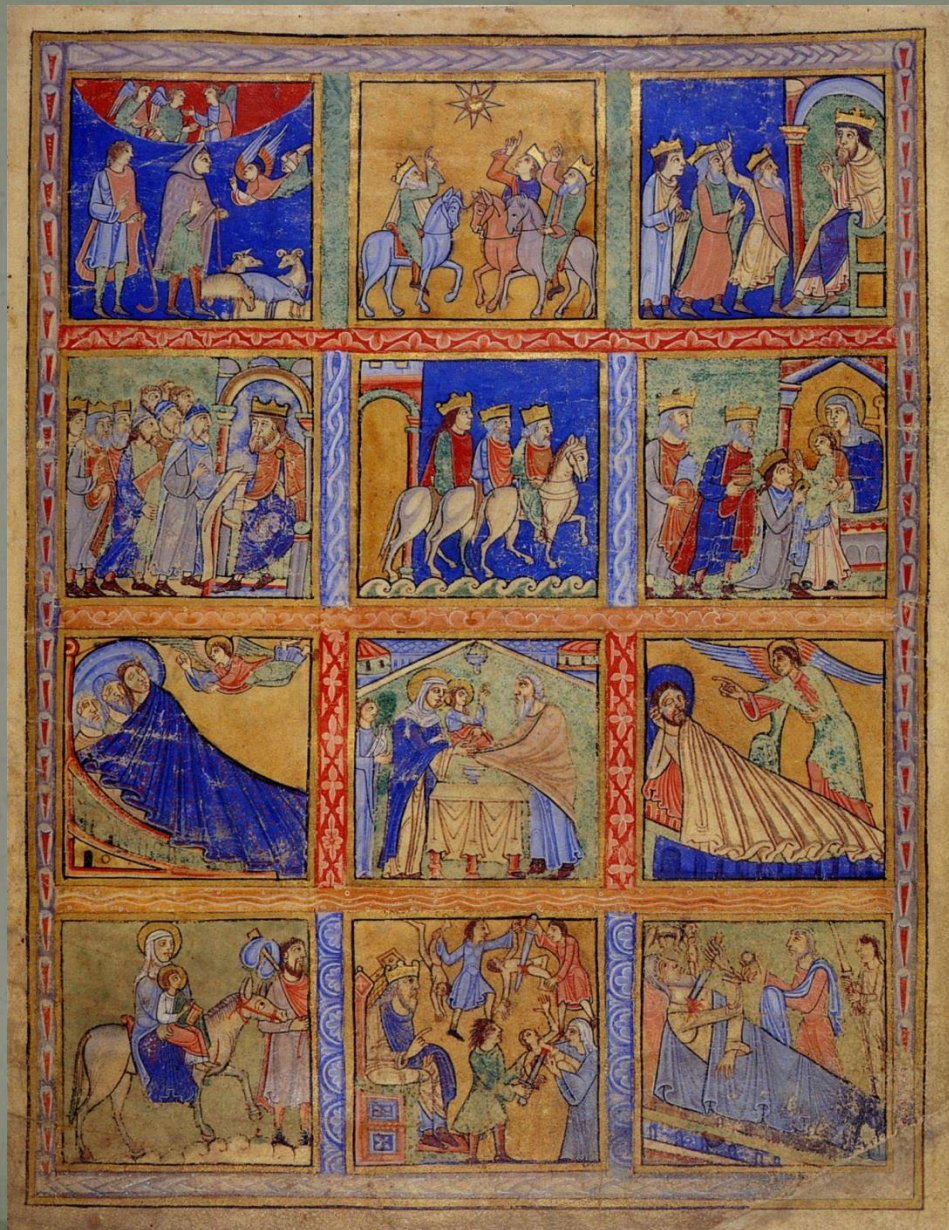

ПСАЛТИР АЛЬБАНИ

Псалтир XII ст. з абатства Сент-Олбанс; текст на 209 аркушах форматом 27,6 x 18,4. Зберігається в Кельні (Німеччина).

Сцени з життя Христа

ВІНЧЕСТЕРСЬКА БІБЛІЯ

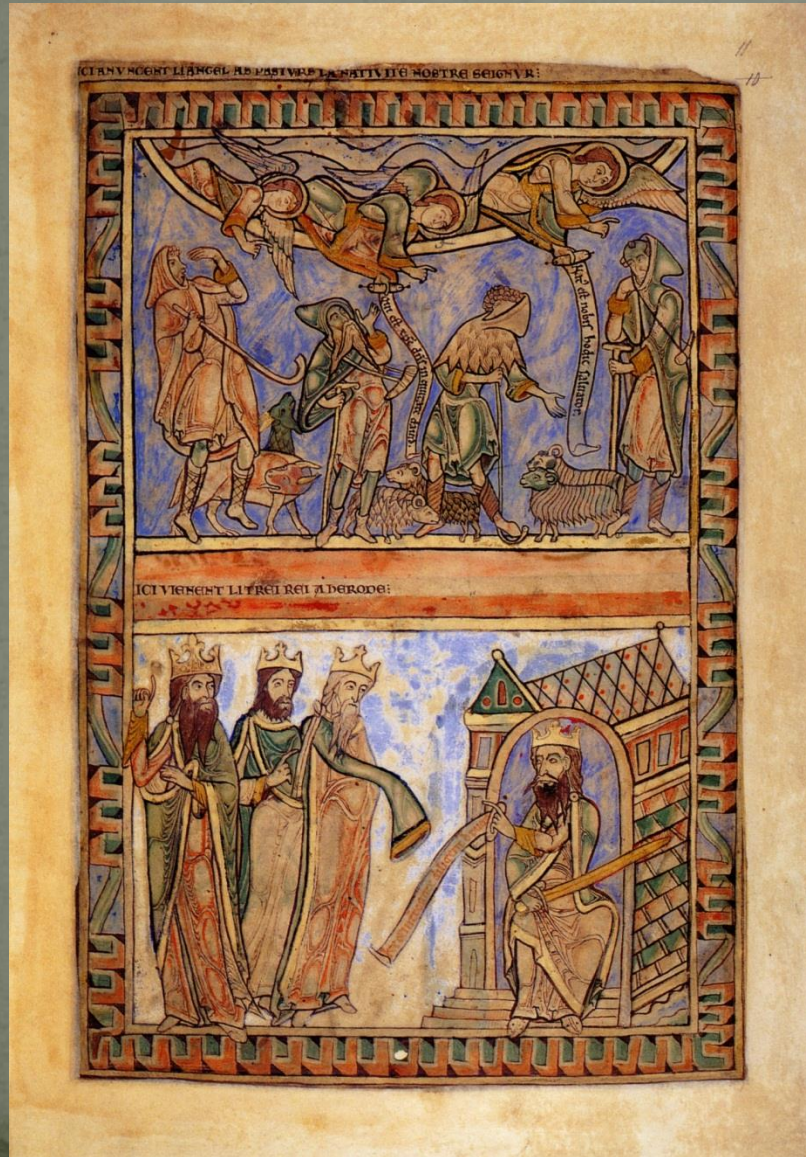
Рукопис, виконаний поміж 1160 і 1175 рр. у Вінчестерському абатстві (Англія).

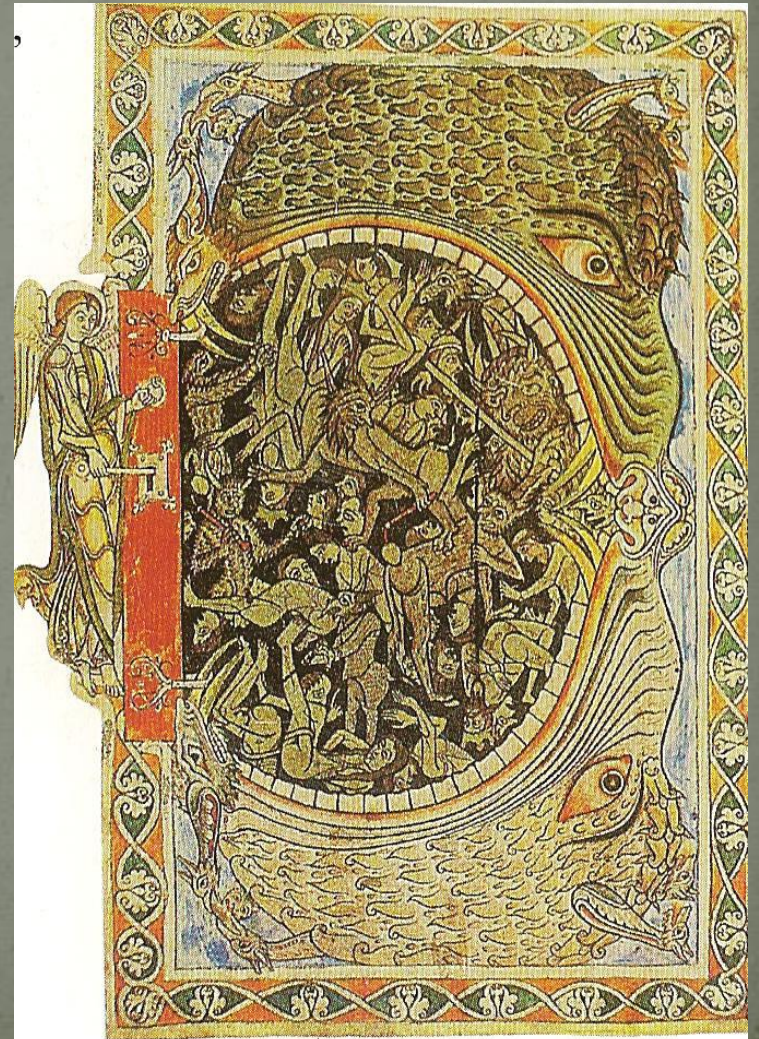
ВІНЧЕСТЕРСЬКИЙ ПСАЛТИР

Ілюстрований рукопис XII ст. на 142 аркушах форматом 32 x 22, 3 см.

Благовіщення (вгорі). Волхви та Ірод (унизу).

Архангел закриває пекло

КОПЕНГАГЕНСЬКИЙ ПСАЛТИР

Ілюстрований Псалтир XII ст. на 199 аркушах формату 28,6 x 19, 8.
Зберігається в Національній бібліотеці Данії (Копенгаген).

Різдво

ГОТИКА
XIII-XV ст.

Incipit liber Job. Incipit liber Job. Incipit liber Job.

Incipit liber Job. Incipit liber Job. Incipit liber Job. Incipit liber Job. Incipit liber Job.

Incipit liber Job. Incipit liber Job. Incipit liber Job. Incipit liber Job. Incipit liber Job.

Incipit liber Job. Incipit liber Job. Incipit liber Job. Incipit liber Job. Incipit liber Job.

Incipit liber Job. Incipit liber Job. Incipit liber Job. Incipit liber Job. Incipit liber Job.

Готика текстурa

ПСАЛТИР ІНГЕБОРГ

Іллюмінований Псалтир бл. 1195 р., написаний для Інгеборг, дружини французького короля Філіпа II. Зберігається у Музеї Конде (Шантільї, Франція). Готичний мінускул

Ірод і волхви

ВЕСТМІНСТЕРСЬКИЙ ПСАЛТИР

Рукопис 1200 р., виконаний в Англії. Зберігається в Британській бібліотеці (Лондон).

Цар Давид

Христос у славі

Хрестоносець бере благословіння

ЛЕЙДЕНСЬКИЙ ПСАЛТИР ЛЮДОВІКА СВЯТОГО

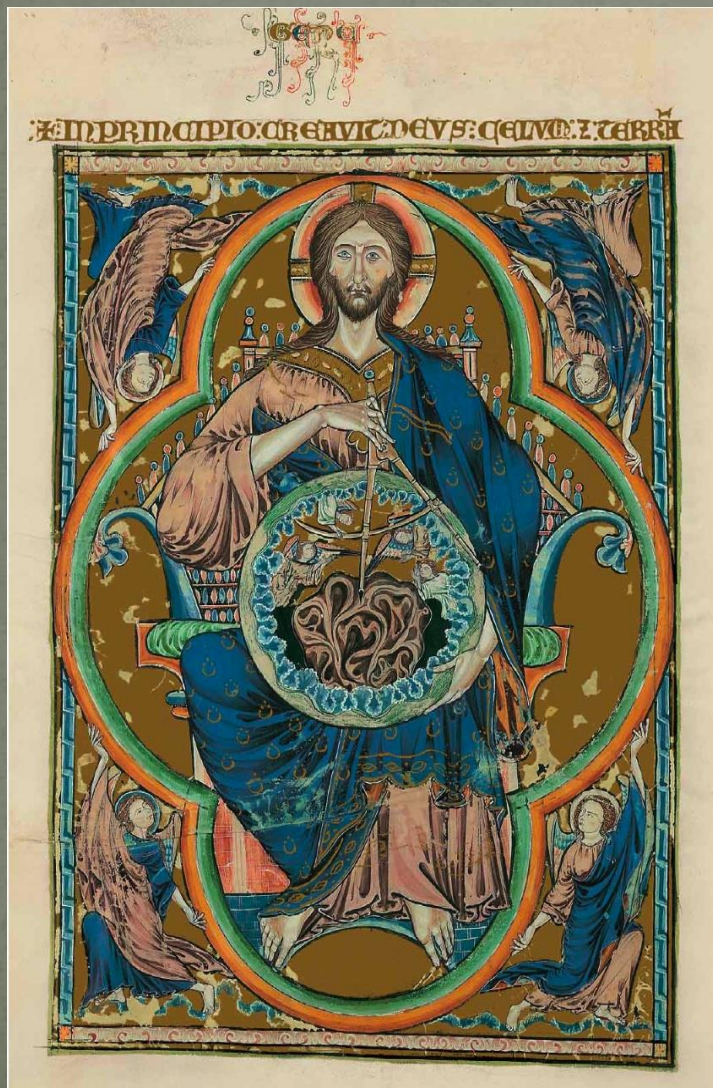
Готичний рукопис XIII ст., виконаний на замовлення французького короля Людовіка IX Святого. Текст на 185 аркушах форматом 24,5 x 17,7 см. Зберігається в Лейдені (Нідерланди).

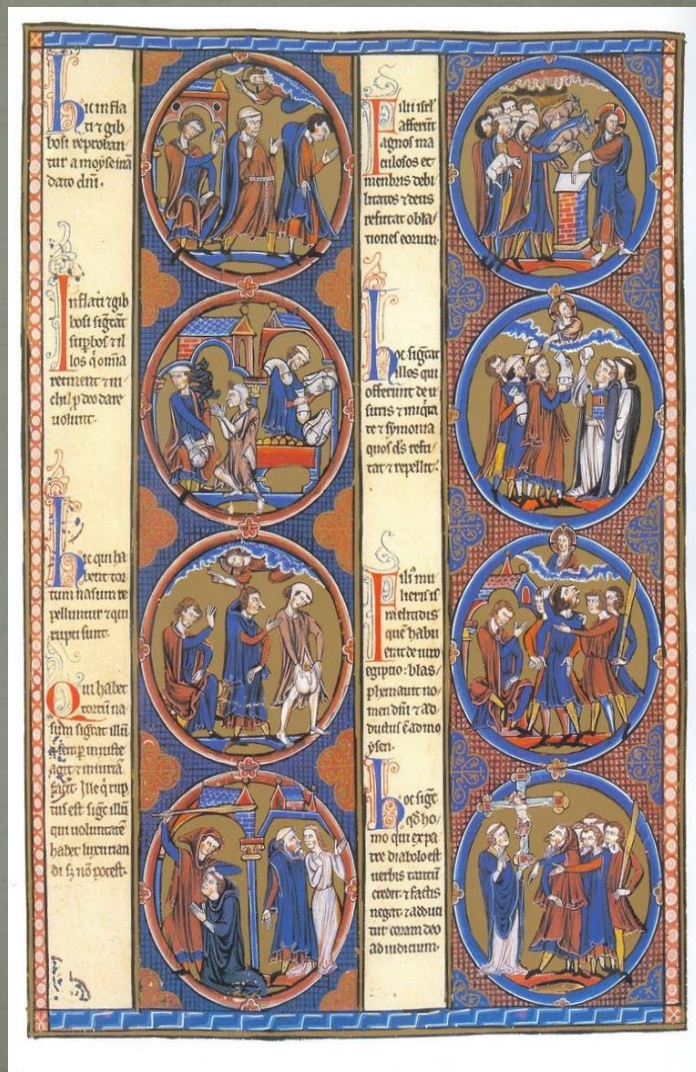
*Початок Псалма 1 з написом про
Людовіка*

БІБЛІЯ СВЯТОГО ЛЮДОВІКА, АБО ТОЛЕДСЬКА БІБЛІЯ

Біблія в 3-х томах (192, 224, 190 аркушів, відповідно, кожний), виконана поміж 1226 і 1234 рр. для французького короля Людовика IX на замовлення його матері Бланки Кастильської.

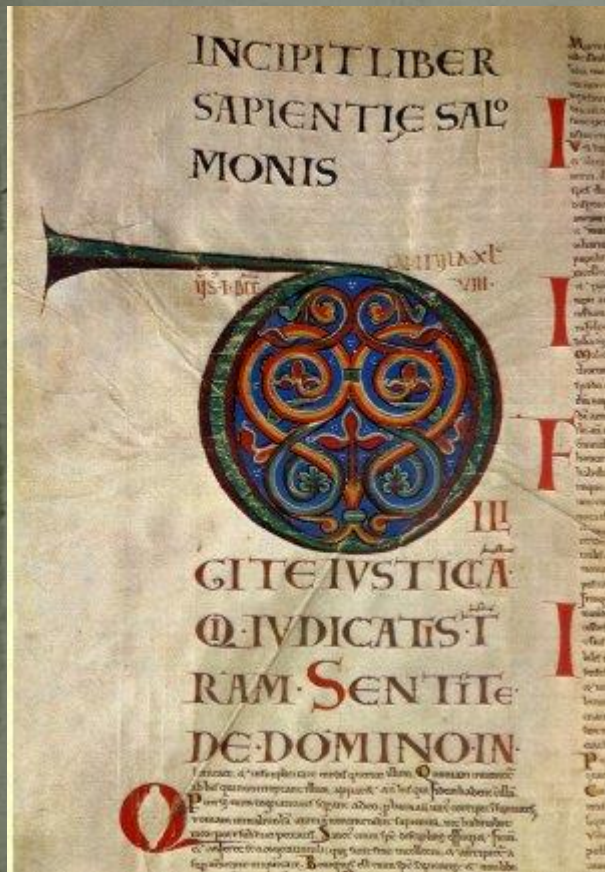

Сворення світу

ГІГАНТСЬКИЙ КОДЕКС CODEX GIGAS

Рукопис поч. XIII ст. (ймовірно 1230 р.) написаний в бенедиктинському монастирі чеського міста Храст. Написаний одним писарем впродовж 20-30 років.

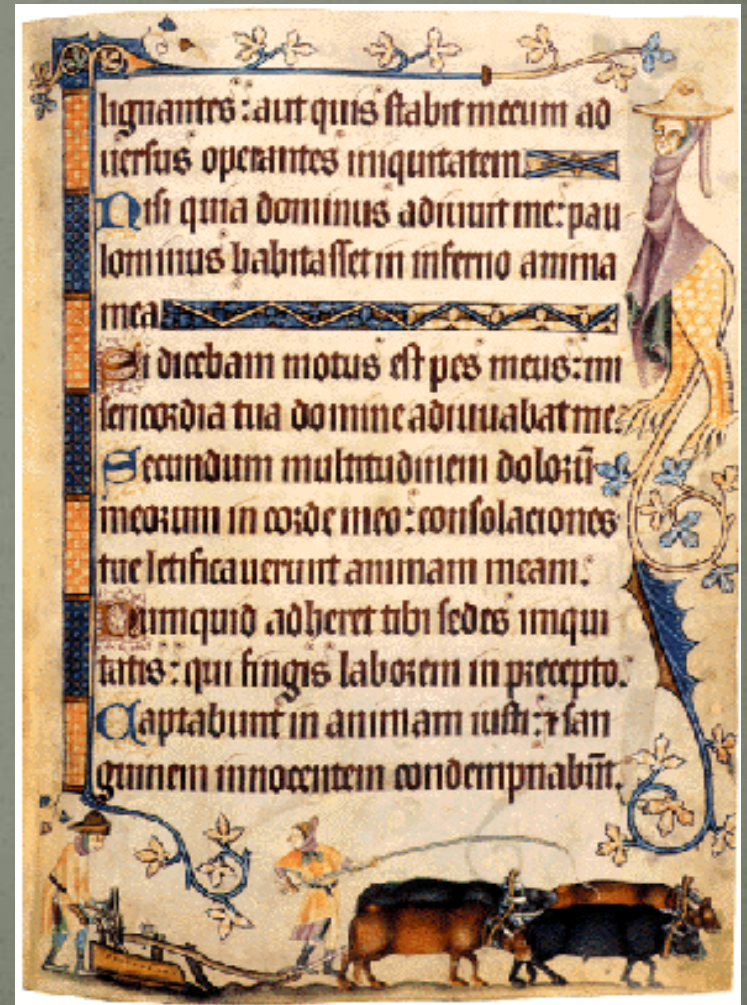
БІБЛІЯ ФЕКАМПА

Ілюмінований рукопис кін. XIII ст., виконаний у Франції. Зберігається в Британській бібліотеці (Лондон).

ЛУТРЕЛЬСЬКИЙ ПСАЛТИР

Ілюстрований рукопис 1320-1340 рр. Зберігається в Британській бібліотеці в Лондоні.

КЛОСТЕРСЬКИЙ АПОКАЛІПСИС

Французький рукопис 1330 р. з 72 мініатюрами. Зберігається в колекції The Cloisters (Нью-Йорк).

Страшний суд

Чотири вершники Апокаліпсису

Новий Єрусалим

БЕДФОРДСЬКИЙ ПСАЛТИР

Рукопис 1414-1422 рр., виконаний у Франції. Зберігається в Британській бібліотеці (Лондон).

Самуїл помазує Давида на царство

Давид долає лева, а ведмідь і єдиноріг уже загинули.

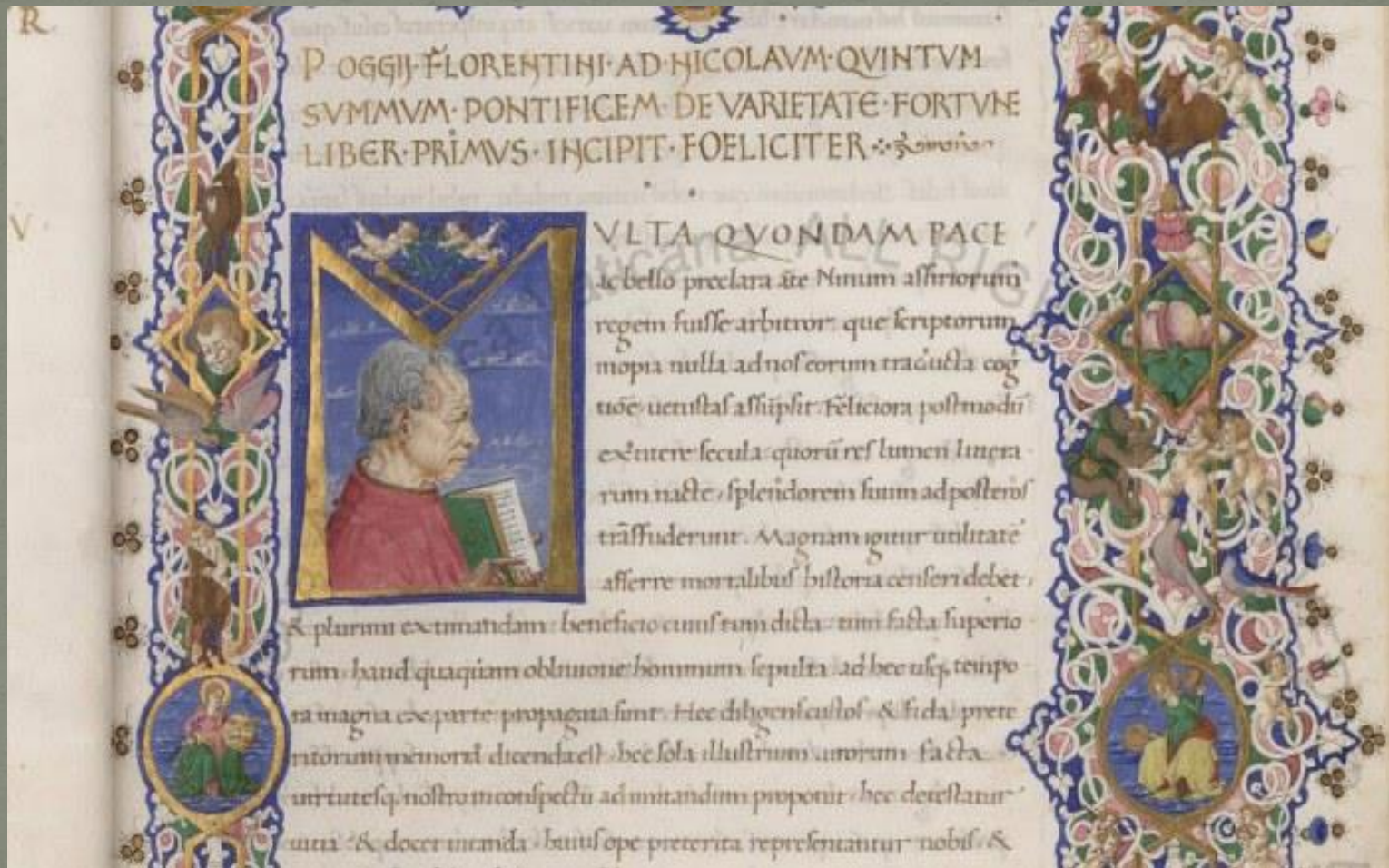
ПСАЛТИР КАРЛА VIII

Рукопис XV ст., виконаний для французького короля Карла VIII (1470-1498). Латинський текст супроводжується французьким підрядним перекладом. Зберігається в Національній бібліотеці Франції (Париж).

ГУМАНІСТИЧНЕ ПИСЬМО

Поджо Браччоліні

БІБЛІЯ ФЕДЕРІКО ДА МОНТЕФЕЛЬТРО

Рукопис XV ст., виконаний в Урбіно (Італія). Зберігається у Ватикані.

Хрещення Господнє

БІБЛІЯ ІЄРОНІМА

Розкішно ілюстрований рукопис у 7-ми томах на 3095 сторінках, виконаний у Флоренції в 1495-1497 рр. Зберігається в монастирі св. Ієроніма в Ліссабоні.

Лист св. Ієроніма до Пауліна

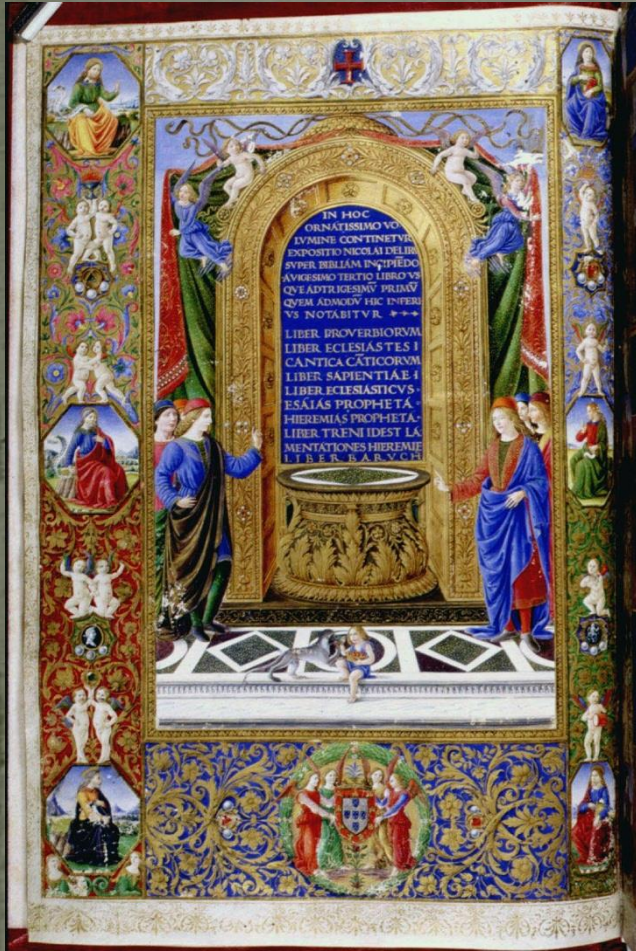

Передмова Ієроніма

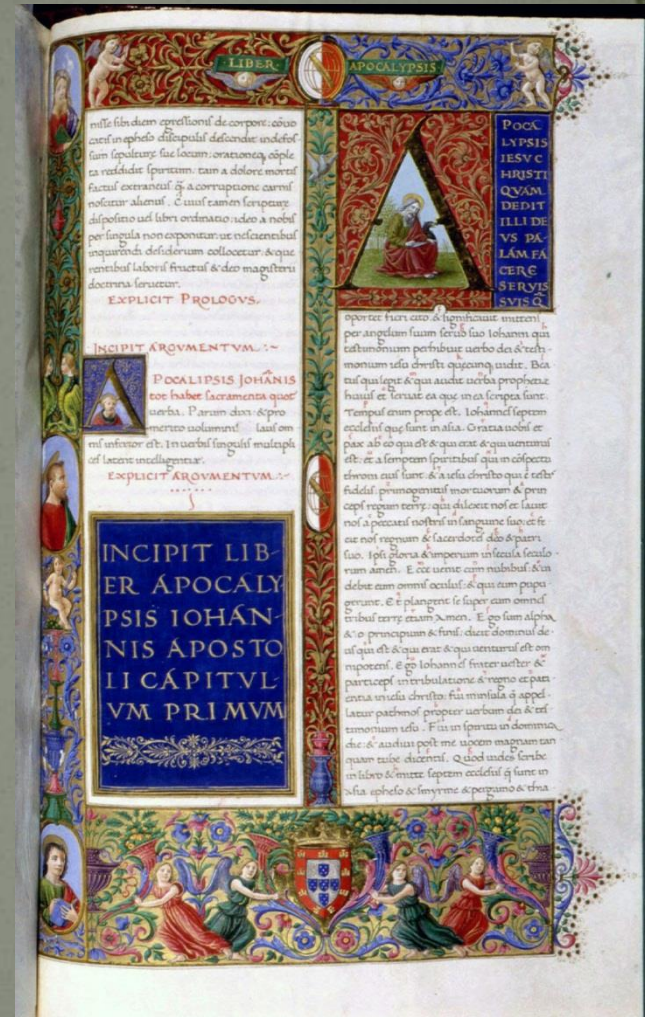

Св. Ієронім у гроті

Екклесіаст

AME

N